

Sınıf Öğretmenlerinin Sınıflarında Yaşanan Çatışmalara ve Çatışma Yönetimi Stratejilerine İlişkin Bir İnceleme*

Eda Tiryaki¹ - Emel Bayrak Özmütlu²

Öz

Bu araştırmanın amacı; sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmalara ilişkin görüşlerini ve çatışma yönetimi stratejilerini belirlemektir. Nitel bir çalışma olarak desenlenmiş olan bu çalışmada temel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 6 kamu okulunda (ilkokul) görev yapan 32 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın yapılacağı okulların belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örnekleme; katılımcıların belirlenmesinde ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin çatışma kavramına genelde olumsuz anlam yükledikleri ve çatışma kavramını "iletişimsizlik", "fikir ayrılığı", "kişilik" ve "çakar" sorunu olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Araştırmada, sınıfta yaşanan çatışmaların "kişilik", "aile", "teknoloji/medya", "okul/sınıf ortamı" ve "çevre" kaynaklı olduğu; en sık yaşanan çatışmaların ise "sözel", "fiziksel" ve "toplumsal" çatışma türleri olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada, çatışmaların öğretmenler ve öğrenciler üzerinde "performans düşüklüğü", "motivasyon kaybı", "stres", "mutsuzluk", "kaygı" ve "tükenmişlik" gibi olumsuz etkileri olduğu gibi, "iletişim artışı", "güdülenme", "yenilenme", "çaba artışı" ve "sorgulama" gibi olumlu etkileri de olduğu; sınıf öğretmenlerinin sınıfta yaşanan çatışmaları yönetmek için sırasıyla uzlaşma, hükmetme ve kaçınma stratejilerini kullandıkları ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınıftaki çatışmaları yönetebildiğine inandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çatışma, Örgütsel çatışma, Çatışma yönetimi, Çatışma yönetimi stratejileri, Sınıf öğretmeni

A Study on Conflicts Experienced in Classrooms of Primary School Teachers and Conflict Management Strategies

Abstract

The aim of this research is to determine the opinions of primary school teachers regarding conflicts in their classrooms and their conflict management strategies. In this research, which was designed as a qualitative study, the basic research method was preferred. The study group of the research consists of 32 primary school teachers working in 6 public schools (primary schools). Maximum diversity sampling in determining the schools where the research will be conducted; criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the participants. Research data was collected with a semi-structured interview form developed by the researcher and the obtained data was analyzed with the content analysis technique. In the research, it was determined that primary school teachers generally attributed a negative meaning to the concept of conflict and defined the concept of conflict as "miscommunication", "difference of opinion", "personality" and "interest" problem. In the research, the conflicts experienced in the classroom are due to "personality", "family", "technology/media", "school/classroom" and "environment"; it has

* Bu çalışma; Eda Tiryaki'nin, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doç. Dr. Emel Bayrak Özmütlu'nun danışmanlığında hazırladığı Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir.

¹ Öğretmen, Çatalpınar Şehit Salim Güneş İlkokulu, edax_52@hotmail.com, Orcid: 0009-0003-8494-7778, Türkiye

² Doç. Dr., Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, emelozmutlu@odu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1222-3557, Türkiye

been determined that the most frequently experienced conflicts are "verbal", "physical" and "social conflict types". In the research, conflicts have negative effects on teachers and students such as "low performance", "loss of motivation", "stress", "unhappiness", "anxiety" and "burnout", as well as "increase in communication", "motivation", "renewal". It has positive effects such as "increased effort" and "questioning"; it was concluded that classroom teachers use compromise, domination and avoidance strategies respectively to manage conflicts in the classroom and that the majority of teachers believe that they can manage conflicts in their classrooms.

Keywords: Conflict, Organizational conflict, Conflict management, Conflict management strategies, Classroom teacher

Türü: Araştırma makalesi	Gönderim Tarihi: 10.11.2024	Kabul Tarihi: 03.02.2025
---------------------------------	------------------------------------	---------------------------------

Atf: Tiryaki, E. & Bayrak Özmütlu, E. (2025). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmalara ve çatışma yönetimi stratejilerine ilişkin bir inceleme. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 3(1), 1-32, Doi: 10.5281/zenodo.14638312

Giriş

İnsanların gerçekleştirmek istedikleri amaçları, ulaşmak istedikleri hedefleri bulunmaktadır. Ancak çoğu zaman, belirlenmiş olan bu hedeflere ve amaçlara bireysel çabayla ulaşmak olanaklı olmayabilmektedir. İnsanlar ortak hedeflerine ulaşabilmek ya da amaçlarını gerçekleştirebilmek için başkalarının yardımına gereksinim duyarlar. İnsanların bir araya gelerek güç birliği yapmaları örgütlerin ortaya çıkış felsefesini açıklar. Çünkü örgütler, belirlenmiş olan hedeflere ulaşabilmek veya ortaya konmuş olan amaçları gerçekleştirmek için insanların, bir grubun, kurumun ya da yapının çatısı altında birleşmelerinin bir sonucudur. Örgüt ortak amaçları gerçekleştirmek amacıyla eldeki insan ve madde kaynaklarının katkılarının koordine edilmesini sağlayan yapı olarak tanımlanabilir.

Örgütleri oluşturan bireyler birçok açıdan birbirlerinden farklılıklar gösterirler. Bu insanların; ilgi alanları, becerileri, olay ve durumları algılamaları, benimsedikleri değerleri, ileriye dönük beklentileri, karakter ve kişilik özellikleri birbirinden farklıdır. Bireyler arasındaki bu farklılıklar, örgüt içerisinde bazen anlaşmazlıklara ve çatışmalara neden olabilmektedir. Bu anlaşmazlıklar ve çatışmalar örgütü çok yönlü olarak doğrudan etkileyen olgulardır. Bu nedenle örgütlerde meydana gelen anlaşmazlıkların ya da çatışmaların dikkate alınmaları ve önemsenmeleri gerekir. Çünkü örgütsel verimliliğin ve başarının bu çatışmaların varlığından ciddi şekilde etkilendikleri söylenebilir. Çatışmaların örgütü doğrudan etkileme özelliğinin, çatışmaların örgütün lehine kanalize edilmeleri ve kontrol edilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

İnsansal örgütlerdeki çatışmaların daha önemli sonuçlar doğurabilecekleri söylenebilir. Bu nedenle, insani yönü ve insan ilişkileri boyutu ön planda olan okulların, çatışmaların yaşanması ve çatışma yönetimi konularında daha hassas örgütler oldukları açıktır. Bu nedenle okul yöneticilerinin okullarında yaşanan çatışmalara ilişkin tecrübeleri ve çatışmaları yönetmede tercih ettikleri stratejileri çok önemlidir. Okulların insansal örgütler olmalarından kaynaklanan hassasiyetlerinin, “çatışma” kavramının eğitim yönetimi literatüründe kayda değer bir yer edinmesini sağladığı söylenebilir.

Okulların insan merkezli örgütler olmaları, diğer örgütlerle karşılaştırıldığında daha karmaşık insan ilişkilerinin yaşanmasına neden olduğu söylenebilir. Bu karmaşık insan ilişkilerinin okullarda çok çeşitli anlaşmazlıkların ve çatışmaların doğmasına neden oldukları söylenebilir. Okullarda çatışmaya taraf olabilecek birçok bileşenin (yönetici, öğretmen,

öğrenci, veli vb.) varlığı çatışma olasılığını yükselttiği gibi, çatışma yönetimi kavramı da daha önemli hale getirmektedir. Çünkü okulun kendisine yüklenen misyonu istendik yönde gerçekleştirebilmesi, okulda bulunan söz konusu bileşenler arasındaki ilişkilerin iyi bir biçimde yönetilmesini gerektirmektedir. Bu görevin ise okul yöneticisinin asli görevleri arasında olduğu söylenebilir. Bu durumda, okulun yönetiminden sorumlu kişilerin çatışma yönetimine ilişkin algılarının, görüşlerinin ve deneyimlerinin yadsınamaz bir önemi olduğu ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmalar, tercih edilen ÇYS'nin öğretmenlerin, öğrencilerin ve okulun verimliliği üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Atay, 2014; Genç, 2017; Himmetoğlu, 2014).

Çatışma kavramıyla ilgili ortak kabul görmüş net bir tanımdan söz etmek güçtür. Alanyazında çatışmanın; zıtlık, uyuşmazlık, uyumsuzluk olarak tanımlandığına çok sık rastlanmaktadır (Tengilimoğlu, Atilla ve Bektaş, 2016). Başaran'a (2008) göre çatışma, bağdaşmayan görüş ve düşüncelerden veya uzlaşılabilen bireysel veya grupsal farklılıklardan doğan bir etkileşim durumudur. Gümüşeli'ye (1994) göre çatışma; anlaşamama, uyum sağlayamama, birbirlerine zıt olma şeklinde kendini gösteren ve iyi yönetilmediğinde hem kuruma hem de kişiye zarar verebilen bir etkileşim sürecidir. Tüm bu tanımlamalarda; anlaşmazlık, zıtlık, ters düşme, uyumsuzluk, engelleme, amaç-çıkart ilişkisi kullanılan ortak kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Koçel, 2015; Özkalp ve Kırel, 2021).

Sosyal sistemin önemli bir parçası olan okullarda çatışmaların güçlü bir şekilde yaşanması doğaldır. İletişim ve etkileşim odaklı olan okullarda, öğretmen, veli, yönetici, öğrenci gibi çatışmanın ortaya çıkmasını güçlendirecek farklı iletişim grupları bulunmaktadır. Okullardaki çatışmaların iyi yönetilememesi durumunda olumsuz sonuçların ortaya çıkacağı açıktır. Okul sistemi içerisinde önemli bir yer tutan sınıflarda yaşanan çatışmalar eğitim sistemini olumsuz yönde etkileyecek boyutlarda olabileceğinden yönetilmesi önemlidir.

Sınıfın üretime dayalı bir kültüre sahip olabilmesinin, öğrenciler arasında etkili bir iletişim ve iş birliğinin tesis edilmesinin, öğretmenlerin çatışmaları yönetme yeteneklerine bağlı olduğu söylenebilir. Aksi durum, sınıfta ve dolayısıyla okulda verimsizlik, kalitesizlik, üretim düşüklüğü, moralsizlik ve başarı azlığıyla sonuçlanabilir. Bu nedenle, öğretmenlerin sınıflardaki çatışmalara ilişkin algılarının, beklentilerinin ve stratejilerinin belirlenmesinin önemli olduğu ifade edilebilir.

Öğretmenin, belirlenmiş olan amaçlara ulaşmak için sınıfını eşgüdümleyen, öğrencilerini aynı hedefe yönlendiren kişi olması (Çelik, 2015; Türkmen, 2011), sınıftaki bütün öğelerin sınıfa yarar sağlayacak şekilde yönetilmesi konusunda kendisine önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu sorumluluk, sınıf öğretmenlerinin sınıflarında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkları ve bunlara dayalı çatışmaları yönetmelerini önemli hale getirmektedir. Sınıf öğretmenlerinin çatışma yönetimine ilişkin algıları, görüşleri, tecrübeleri ve stratejileri bu anlamda yadsınmaz bir önem taşımaktadır.

Öğretmenlerin sınıflarındaki çatışmalara ilişkin algılarının ortaya konması, çatışmalardan ne anladıklarının, çatışmaları nasıl görüp değerlendirdiklerinin belirlenmesi, sınıfların ortaya çıkan çatışmaların türlerini tespit edebilmeleri ve çatışmaların kaynaklarına inebilmeleri önemlidir. Öğretmenlerin sınıflarında ortaya çıkan çatışmalara ilişkin algılarının ve bu algılar ışığında tercih edilecek stratejilerin belirlenmesi, çatışmaların iyi yönetilmesi ve olumlu sonuçlar alınması bakımından önemlidir. Öğretmenlerin sınıflarında yaşanan/yaşanabilecek çatışmalara ilişkin bilgi düzeylerinin yükseltilmesi ve çatışma yönetimi becerilerinin belirlenerek geliştirilmesi, sınıfta yaşanan çatışmaların büyüyen sonuçlarının telafisi

imkansız olumsuzluklara neden olmasını da önleyecektir. Bundan dolayı, eğitim örgütlerinin asli unsuru olan öğretmenlerin bu anlamda görüşlerinin tespit edilmesi ve stratejilerinin deneyimlenmesi önem taşımaktadır.

Sorunsuz bir okul düşünülemez gibi, sorunu olmayan bir sınıf da düşünülemez. Sınıflarda meydana gelen/gelecek sorunların birincil çözüm makamı sınıfın öğretmenidir. Gerek yasal metinlerde gerekse bireysel algıda sınıftaki öğrencileri belirlenmiş olan amaçlar yönünde eğitime ve yönetme sorumluluğu birinci derecede sınıfın öğretmenine verilmiş bir sorumluluktur. Öğretmenin, sınıfının çok yönlü olarak niteliğini, başarısını, üretim gücünü, verimini yakından etkileyen ana unsurlardan biri olarak algılanması, öğretmenlerin görüş ve önerilerini önemli kılmaktadır. Öğretmenlere verilen bu önemin, bu çalışmaya da önem kattığı söylenebilir.

Öğretmenlerin, sınıflarında yaşanan çatışmalara ilişkin görüş ve çözüm stratejilerinin ortaya konmasının, bu sorunlarla karşılaşabilecek diğer eğitimcilere/yöneticilere, karar mercilerine ve eğitim politikacılarına farklı ve önemli bir ufuk çizebileceği varsayımı da araştırmayı önemli kılmaktadır. Aynı zamanda bu çalışmanın, öğretmenlerin öğrenciler arasındaki çatışmaları yönetirken kullandıkları stratejilerin farkına varmalarına ve hatalı strateji kullanıyorlar ise bu durumu düzeltmeleri konusunda katkı sunması umulmaktadır.

Bu çalışma; öğretmenlerin sınıflarında yaşanan çatışmaları çözmede/yönetmede kullandıkları çatışma yönetimi stratejilerinde hangi faktörleri dikkate almaları gerektiği konusunda fikir vermek, sınıfta yaşanan çatışmaların önemsiz olmadıklarının ve doğru yönetilememesi durumunda daha ciddi sonuçlara neden olabileceklerinin anlaşılmasına katkı sunmak açısından önemlidir. Ayrıca, alanyazında ilkökul öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıflarda yaşanan çatışmaları ve sınıf öğretmenlerinin bu çatışmaları yönetme stratejilerini konu alan başka çalışmaya rastlanmamış olması da çalışmaya önemli hale getirmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmalara ilişkin görüşlerini ve çatışma yönetimi stratejilerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenleri çatışmaları nasıl tanımlamaktadırlar?
2. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaların kaynaklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları çatışma türleri nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaların etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmalara ilişkin çatışma yönetimi stratejileri nelerdir?
6. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaları yönetebilme becerilerine ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden temel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Ne ve nasıl sorularının cevaplarının araştırıldığı temel araştırma yönteminde bir olgu araştırılırken o olguyla ilgili gerçekliğe ulaşmak hedeflenir. Temel araştırma; anlamayı, açıklamayı ve araştırma olgusuna dair örüntüleri ortaya koymayı amaçlar (Patton, 2015). Bu araştırmada sınıf

öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaları nasıl tanımladıklarını, sınıflarında ne tür çatışmaların yaşandığını, bu çatışmalara ilişkin görüşlerinin neler olduğunu, bu çatışmaları nasıl yönettiklerini, çatışma yönetim stratejilerini belirlemelerinde etkili olan unsurların neler olduğunu ve çatışma yönetimine ilişkin hangi deneyimlere sahip olduklarını ortaya koymak amaçlandığından temel araştırma yöntemi benimsenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu kamu okullarında (özel okullar hariç) görev yapan 32 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma altı okulda yürütülmüş olup, söz konusu okulların ikisi köyde, ikisi ilçe merkezinde, ikisi de il merkezinde bulunmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemi, katılımcıların belirli niteliklere sahip kişi, olay, nesne veya durumlardan seçilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2022). Araştırmada, en az 10 yıllık öğretmenlik kıdemine sahip olmak ve sınıf öğretmeni olmak örnekleme seçme ölçütü olarak belirlenmiştir. Katılımcı öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Yerleşim yeri	Okul	Katılımcı Sayısı	Cinsiyet		Ortalama Kıdem
			Kadın	Erkek	
İl merkezi	Okul A	6	3	3	33
	Okul B	6	4	2	30
İlçe merkezi	Okul A	6	3	3	34
	Okul B	6	2	4	31
Köy	Okul A	4	2	2	27
	Okul B	4	3	1	25
Toplam	6	32	17	15	30

Tablo 1 incelendiğinde; il merkezinden iki, ilçe merkezinden iki ve köy yerleşim yerinden iki olmak üzere toplam altı okuldan 32 katılımcının belirlendiği; katılımcıların 17’sinin (%53.12) kadın, 15’inin (%46.87) erkek olduğu ve ortalama mesleki kıdemlerinin 30 yıl olduğu; en yüksek kıdeme sahip katılımcıların ilçe merkezinde en düşük kıdeme sahip katılımcıların ise köyde görev yapan katılımcılar oldukları anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada verilerin toplanmasında görüşme yönteminin kullanılmasına karar verilmiş ve bu amaçla, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Söz konusu form belli sorulardan oluşmakta ve katılımcılar sorulara verdikleri cevaplarla kişisel görüş ve düşüncelerini açıklamaktadırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada sınıf öğretmenlerinin, sınıflarında yaşanan çatışmaları nasıl tanımladıkları, sınıflarında yaşanan çatışmaların kaynaklarının neler olduğu, sınıflarında ne tür çatışmalar yaşandığı, çatışmaların öğretmen ve öğrenciye ilişkin etkileri, sınıflarında yaşanan çatışmaları yönettiğine inanıp inanmadığı, sınıflarında yaşanan çatışmalara ilişkin yönetim stratejilerinin neler olduğu konusundaki düşüncelerini irdelemek amacıyla açık uçlu sorular yöneltilmiştir.

Görüşme formu geliştirme sürecinde çatışma kavramına ait temel özellikler odak alınmıştır. Çatışma, öğretmen, sınıf içi istenmeyen davranışlar, sınıf yönetimi gibi konular merkeze alınmıştır. Görüşme formu; kuramsal dayanaklarının oluşturulması, görüşme türünün

belirlenmesi, görüşme sorularının oluşturulması, deneme uygulaması, uzman görüşünün alınması ve görüşme formuna son şeklinin verilmesi adımları takip edilerek oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasına; Ordu Üniversitesi’nden Etik Kurulu izni, Ordu İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden ise araştırma izni alınarak başlanmıştır. Çalışma grubunda yer alan altı okulda 32 öğretmenle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler okul yönetimi tarafından belirlenen alanlarda/bölgelerde (kütüphane, veli görüşme odası, toplantı odası, müdür yardımcısı odası) yapılmıştır. Araştırmacının kimlik ve iletişim bilgileri katılımcılarla paylaşılmış; görüşmelere katılmada gönüllülüğün esas olduğu, katılımcının görüşmeye katılma ile ilgili kararını istediği zaman değiştirebileceği, görüşmeden çekilebileceği ve istemediği sorulara cevap vermeyebileceği ifade edilmiş; katılımcıların kimliklerinin kayıt altına alınmayacağı belirtilmiştir. Katılımcılara yedi soru sorulacağı, görüşmenin yaklaşık 15-20 dakika sürebileceği ve kendilerinin onayından geçmeyen hiçbir ifadenin araştırmada kullanılmayacağı belirtilmiştir. Görüşme yapılan katılımcıların isimleri Ö1, Ö2,... Ö32 şeklinde kodlanmıştır. En kısa görüşme 13 dakika en uzun görüşme ise 24 dakika sürmüştür. Veri toplama süreci sekiz hafta, görüşmeler ise toplam 581 dakika sürmüştür.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırma sürecinin detaylı olarak planlanması, araştırma sürecinin tamamının alan uzmanlarınca izlenmesi, verilere esas olacak görüşme sorularının uzman(lar)ca incelenmesi, elde edilen verilerin tekrar incelemeye olanak sağlayacak şekilde korunması ve bulguların dayanaklarının belirtilmesi nitel araştırmaların geçerlik ve güvenilirliği için alınabilecek önlemlerdir (Büyüköztürk vd., 2022; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırmalarda “inandırıcılık”, “aktarılabirlik”, “tutarlılık” ve “teyit edilebilirlik” geçerlik ve güvenilirlik sağlama ilkelerindedir (Lincoln ve Guba, 1985).

Araştırmalarda inandırıcılığı artırmak için uzun süreli etkileşim, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi stratejileri tercih edilmektedir (Lincoln ve Guba, 1985; Merriam, 2018; Patton, 2015). Araştırmanın sekiz hafta sürmesi araştırmacı ile veri kaynakları arasında uzun süreli bir etkileşim sağlamıştır. Araştırmada temalara ve kategorilere ilişkin uzman görüşü alınmış; katılımcıların cevap formları iki farklı zamanda çözümlenmiş ve çözümlenmelerdeki uzlaşma oranı %94 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, doktora yapmış bir öğretmen araştırmada eş uzman olarak görev almış ve katılımcı görüşlerinin yer aldığı formlar hem araştırmacı hem de eş uzman tarafından ayrı ayrı incelenmiş; katılımcıların yanıtlarına, olası kodlara ve temalara yönelik hazırlanan listelerde %92 düzeyinde bir tutarlılık saptanmıştır.

Nitel araştırmalarda katılımcı doğrulaması (teyit) inandırıcılığı artırmanın bir diğer yoludur (Silverman, 2006). Bu amaçla görüşmelerin yazılı kayıtları katılımcılara incelettirilmiş ve sadece onayladıkları ifadeler kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda “aktarılabirlik” için detaylı betimleme ve örnekleme gibi yöntemler tercih edilmektedir (Merriam, 2018). Bu amaçla zaman zaman katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde çeşitlilik sağlanması da araştırmacının aktarılabirliğini artıran unsurlardandır (Merriam, 2018). Bu amaçla, üç farklı yerleşim yerinden (il, ilçe, köy) altı okul seçilmiş ve bu okullardan farklı cinsiyetlerde ve kıdemlerde 32 öğretmen araştırmaya dahil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada, verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi; benzer verileri belli kategoriler ve temalar altında bütünleştirerek düzenleyen ve yorum yapmaya imkân sağlayan bir analiz yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2022). İçerik analizinde temel amaç, verileri daha ayrıntılı bir işlemde geçirerek betimsel analizde ortaya konamayan kavram ve temaları ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel veri analizi süreci; verilerin analize hazırlanmasını, verilerin kodlanmasını, kodların bir araya getirilerek kategorilere ve temalara dönüştürülmesini, bu kategorilere, tema ve alt temalara isim verilmesini, elde edilen verilerin şekillerden, grafiklerden ve tablolardan yararlanılarak bir karşılaştırma, yorumlama ve tartışma halinde sunulmasını kapsamaktadır (Creswell ve Poth, 2018). Analiz sürecinde, katılımcılarla yapılan görüşmelere ait deşifreler, araştırmacı tarafından, kodları, kategorileri ve temaları belirleyecek şekilde düzenlenmiş olan Excel programına aktarılmıştır. Analizlerin tamamı bu program üzerinden gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda 19 tema, 98 kategori belirlenmiştir. Verilerin analizinde; açık kodlama, verileri kategoriler ve alt kategorilere göre sınıflama, temalara ulaşma, verilerin tablolar halinde sunulması ve verilerin yorumlanması süreçleri uygulanmıştır.

Bulgular

Birinci araştırma alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt sorusunda “Sınıf öğretmenleri çatışmaları nasıl tanımlamaktadırlar?” sorusunun cevabı aranmış ve ulaşılan bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Sınıf Öğretmenlerinin Çatışma Kavramına İlişkin Tanımlamaları

Tema	Kategori	Katılımcılar	f
İletişimsizlik	İletişim kuramamak	1,2,3,4,5,6,7,8,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,30	26
	Empati yapamamak	2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,13,14,16,17,19,20,21,23,24,26,27,29,30	23
	Dinlememek	1,2,7,8,9,12,14,15,17,18,20,22,24,25,26,28,32	17
	Sosyalleşmemek	3,6,9,14,17,19,24,30,31	9
Fikir Ayrılığı	Farklı düşünmek	1,3,4,6,7,10,11,12,13,15,16,17,20,21,23,26,30,32	18
	Anlaşmazlık	1,3,4,5,7,9,10,13,15,17,19,21,22,24,27,29	16
	Saygısızlık	1,2,4,5,7,8,12,13,15,17,19,21,24,31	14
	Hoşgörüsüzlük	2,4,9,10,15,17,21,26,29,31	10
Kişilik	Tahammülsüzlük	3,4,6,12,13,15,18,29	8
	Hırs	2,4,5,7,9,10,11,14,16,19,21,22,23,25,26,28,32	17
	Bencilik	1,3,4,10,12,16,17,18,20,21,24,27,31	13
	Kıskançlık	1,5,7,9,10,13,16,19,21,23,27	11
Çıkar	Uyumsuzluk	4,5,8,10,21,23,29	7
	Rekabet	1,4,5,6,8,9,10,11,12,14,15,17,19,20,21,31	16
	Paylaşmak istememek	2,3,9,11,13,17,18,20,21,23,27,28,30	13
	Öne geçme çabası	4,5,9,11,12,14,15,16,23,25,32	11
	Kazanma isteği	3,5,8,24,28	5

Tablo 2 incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin çatışmanın tanımına ilişkin görüşlerinin en çok “iletişimsizlik” ($f=75$) temasında tekrarlandığı, bu temayı sırasıyla “fikir ayrılığı” ($f=66$), “kişilik” ($f=48$) ve “çıkar” ($f=45$) temalarının izlediği görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin çatışmanın tanımlanmasına ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Tema: İletişimsizlik

Ö17. *Çatışma insanların amacına uygun bir iletişim kuramamalarıdır. Çoğu zaman insanların kendilerini doğru ifade edemedikleri durumlarda çatışmaların çıkması da bunu göstermektedir.*

Ö2. *Bir insan kendini başkasının yerine koyarak düşündüğü zaman çatışma olmaz. Demek istediğim, çatışma aslında empati yapamamaktır. Empati karşıdaki insanı anlamaktır ve birini anladığımızda onunla çatışmazsınız.*

Ö32. *Çatışma sosyal olamayan kişilerin işidir. Sosyal olmayan, daha doğrusu sosyalleşemeyen insanların genelde çatışma yanlısı ve şiddete eğilimli olduklarını söyleyebilirim.*

Tema: Fikir ayrılığı

Ö30. *Çatışmaların çıkış kaynağı farklı düşünmektir. Çatışma aynı fikirde olmamak, aynı şekilde düşünememektir bence.*

Ö9. *Çatışma anlaşmazlıktır, anlaşamamaktır. Zaten insanlar anlaşabilse çatışma olmaz. Sınıf ortamında öğrenciler üzerinde anlaşamayacakları bir şeyler mutlaka buluyorlar.*

Ö31. *Çatışma bir hoşgörüsüzlük sorunudur. Hoşgörünün olmadığı yerde çatışma başlar. İnsanlar birbirlerini hoş gördükleri sürece çatışma yaşanmaz.*

Ö3. *Tahammülsüzlük çatışmanın ta kendisidir bence. Çünkü tahammül edemediğiniz zaman çatışırsınız. Ancak tahammül sabrı ve empatiyi sağlayarak çatışmayı ortadan kaldırır.*

Tema: Kişilik

Ö30. *Çatışma hırstır, aşırı hırslı olmaktır. Öğrenciler arasındaki sınav hırısı, kazanma hırısı da bunun gibidir. Kısaca çatışma hırstır, aşırı hırslı olmaktır.*

Ö1. *Çatışmayı bencillik olarak tanımlayabiliriz. Çünkü sadece kendini düşünmek ya da kendisi her şeyin merkezine almak diğer bireylerle çatışmaya neden olur.*

Ö16. *Kıskançlık çatışma yaratır. Öğrenciler arasında çok yaygın olan kıskançlık duygusu çoğu çatışmanın ana nedenidir.*

Ö10. *Bir başkasına ya da kendinden olmayana, farklı düşünene zarar verme isteği çatışma kaynağıdır.*

Tema: Çıkar

Ö27. *Okullarda acımasız bir rekabet yapılmaktadır. Bu rekabet duygusu arkadaşlık duygusuna galip geldiğinden çatışmalar yaratabilmektedir.*

Ö21. *Çatışma önde olma çabasının bir sonucudur bence. Öne geçme, yönetme, lider olma kaygısı ve çabası çatışma yaratmaktadır.*

Ö8. *Çatışma sürekli kazanan taraf olma isteğidir. Çocuklar arasındaki oyunlarda bile sürekli kazanan taraf olma isteği çatışmalara neden olmaktadır.*

İkinci araştırma alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci alt sorusunda “Sınıf öğretmenlerine göre sınıflarında yaşanan çatışmaların kaynakları nelerdir?” cevabı aranmış ve ulaşılan bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Sınıflarda Yaşanan Çatışmaların Kaynaklarına İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Katılımcılar	f
Kişilik	Bireysel farklılıklar	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30	26
	Bencilik	1,3,4,5,6,7,8,10,11,12,13,15,16,19,21,22,23,25,27,29,32	21
	Kıskançlık	2,3,5,7,8,9,10,11,14,16,18,19,21,23,25,27,29,30	18
	İnatçılık	1,2,3,5,6,7,8,9,14,16,21,25,26,28,31	15
	Beceri eksikliği	2,4,6,7,9,11,13,16,18,23,27,30	12
	Sosyalleşememe	1,4,9,15,18,21,24,27	8
	Psikolojik sorunlar	5,6,11,15,30	5
	Davranış bozukluğu	3,5,15	3
Aile	İletişimsizlik	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,12,14,15,16,17,18,20,22,23,24,25,27,31	23
	Baskı ve şiddet	1,2,4,5,6,7,8,10,11,12,14,15,16,17,18,19,21,23,24,27,30	20
	Sevgi eksikliği	1,3,4,5,6,7,9,13,14,15,17,19,21,22,24,25,32	17
	İlgisizlik	1,3,5,9,10,13,14,17,20,22,23,25,26,28	14
	Paylaşım eksikliği	2,4,6,8,10,12,15,19,21,25,30	11
	Ebeveyn ayrılmaları	1,3,6,9,11,19,23,27	8
	Ekonomik durum	4,5,11,17,27	5
Teknoloji/ Medya	İnternet	1,2,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,21,22,23,24,26,27,29,30	24
	Sosyal medya	2,5,6,7,8,10,11,12,14,15,16,17,21,22,23,24,26,27,28,31	20
	Dizi filmler	3,5,6,7,8,9,10,12,15,16,19,21,22,23,24,26,27	17
	TV programları	1,4,5,7,9,10,12,15,17,19,21,22,26,28,29	15
	Cep telefonları	4,5,9,17,20,23,26	7
Okul/ Sınıf	Rekabet ortamı	1,3,4,6,7,8,10,12,13,15,17,19,20,22,24,25,26,27,29,30	20
	İletişim eksikliği	2,4,5,6,8,9,10,13,15,16,18,20,22,24,25,28,29,32	18
	Kalabalık ortam	1,3,5,6,9,10,11,13,14,17,19,21,22,26,27	15
	Katı kurallar	3,4,6,10,14,15,16,19,26,29,30	11
	Ödül/ceza sistemi	4,5,6,7,14,17,23,31	8
	Fiziksel yapı	5,9,15,24	4
Çevre	Düşünce ayrılıkları	1,2,3,4,6,7,8,10,11,12,13,14,16,17,18,19,21,22,25,27,29	21
	Eğitim düzeyi	4,5,6,7,9,10,12,15,16,17,19,21,22,24,26,28,29	17
	Sosyo-kültürel yapı	1,3,8,10,11,16,19,21,23,25,29	11
	Değer yargıları	2,5,7,9,17,19,29	7
	İnançlar	5,7,9,18,20	5
	Gelir durumu	1,9,18,29	4
	Etnik yapı	12,21,30	3

Tablo 3 incelendiğinde, sınıf öğretmenleri tarafından, sınıflarında yaşanan çatışmaların kişilik özelliklerinden kaynaklandığının 108 kez, aileden kaynaklandığının 98 kez, teknoloji/medyadan kaynaklandığının 83 kez, okul/sınıf ortamından kaynaklandığının 76 kez, çevreden kaynaklandığının ise 68 kez tekrarlandığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaların kaynaklarına ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

Tema: Kişilik

Ö4. Öğrenciler arasında ciddi bireysel farklılıklar bulunmaktadır. Çatışmaların önemli bir kısmının kişilik özelliklerinden meydana geldiğini söylemek istiyorum.

Ö15. Sadece kendini düşünmek ve karşısındakini önemsememek çatışmalara neden olabilmektedir. Bencilğin çatışma yaratma özelliği olduğunu kolaylıkla söyleyebilirim.

Ö23. Sınıfta yaşanan çatışmaların genelde kıskançlıktan kaynaklandığını söyleyebilirim. Kıskançlık öğrenciler arasındaki uyumu bozmakta, öğrencileri birbirine düşman etmektedir.

Ö9. Sosyalleşemeyen ve dolayısıyla sosyal bir çevre oluşturamayan öğrencilerin agresif davranışlar sergiledikleri ve çok basit nedenlerle arkadaşlarıyla çatıştıkları doğrudur.

Ö3. Gözlemlerime dayanarak çatışmanın asıl kaynağının öğrencilerdeki davranış bozuklukları olduğunu söyleyebilirim. Çünkü davranış bozukluğu sınıfa ve diğer öğrencilere yansiyabilmektedir.

Tema: Aile

Ö30. Çatışmaların çıkış kaynağı bence iletişimsizliktir. İyi bir iletişim bütün yanlış anlaşılmaları ve bilgi yanlışlarını ortadan kaldıracaktır.

Ö7. Baskı ve şiddet önemli bir çatışma kaynağıdır. Ailede baskı ve şiddet gören öğrencide bu durumun davranışa dönüştüğü söylenebilir.

Ö3. Sevgi her sorunun çözüm kaynağıdır. Sevgi eksikliği ise her sorunun ana kaynağıdır bence. Ailedeki sevgi eksikliği, sınıf içi çatışmaların ana kaynağıdır bence.

Ö26. Ailede ilgi görmeyen çocuğun çatışmalara yatkın ve hazır olması şaşırtıcı olmasa gerek. İlgisiz büyümüş bir çocuk arkadaşlarıyla uyum sağlayamaz ve sorunların kaynağı olur.

Ö27. Ailenin gelir durumunun iyi olmaması veya zamanla kötüleşmiş olması öğrencide saldırganlık ya da suskunluk yaratabilmektedir.

Tema: Teknoloji/Medya

Ö16. Öğrencilerin kontrolsüz bir internet kullanıcısı olmaları, oradan kötü davranışlar ve sözler edinmelerini ve bunları arkadaşlarına karşı kullanmalarına sebep olabilmektedir.

Ö3. Çocuklar dizi film karakterlerine özenmekte, filmde gördükleri sahneleri arkadaşlarına uygulamaya çalışmakta, oradan öğrendikleri sözleri arkadaşlarına karşı kullanabilmektedirler. Bu durum da sınıfta çatışmalara neden olmaktadır.

Ö20. Cep telefonları vasıtasıyla öğrencilerin birçok kötü davranış ve kötü söz öğrendikleri açıktır. Buradaki sorun, bu öğrenilen kötülüklerin sınıf ortamına taşınması ve öğrencilerin bunları birbirleri üzerinde denemeye çalışarak çatışmalara neden olmalarıdır.

Tema: Okul/Sınıf

Ö13. Birer yarışmacıya dönüşmüş öğrenciler, diğer çocukları arkadaşları olarak değil rakipleri olarak görmektedirler. Bu durum da ciddi anlaşmazlıklara ve çatışmalara neden olmaktadır.

Ö2. Sınıf ortamında kurulamayan iletişim ciddi çatışma yaratma potansiyeline sahiptir. Öğrencilerin kendileriyle ya da öğretmenleriyle iletişim halinde olmaları önemlidir.

Ö26. Sınıf mevcutlarının kalabalık olması öğretmen kontrolünün ortadan kalkmasına neden olduğu gibi iletişimi de engellemektedir. Kalabalık sınıflar kuralların işletilemediği, düzenin sağlanamadığı, planlamanın yapılamadığı sınıflardır.

Ö24. Sınıfın fiziksel yapısı çatışmaya zemin hazırlayabilir. Çünkü fiziksel ortamlar insan psikolojisi üzerinde etkilidir. Sınıfın boyası, sınıftaki araç-gereçler, sınıfın oturma düzeni öğrenciler üzerinde çok etkilidir.

Tema: Çevre

Ö31. Bir konu, bir olay ya da bir birey hakkında farklı düşünmek çoğu zaman çatışmaya kaynaklık edebilmektedir. Aslında bu da normal. Çünkü bütün çocukların her konuda aynı düşüncelerini beklemek olanaksızdır.

Ö29. Öğrencinin yaşamını sürdürdüğü çevrenin eğitim düzeyi çatışmalarda belirleyici rol oynayabilmektedir. Daha eğitilmiş bir çevrede büyüyen öğrencilerin sorunlarını çatışarak değil konuşarak ve uzlaşarak çözdüklerine çok kez şahit olmuşumdur.

Sınıflarda Yaşanan Çatışmalara ve Çatışma Yönetimi Stratejilerine İlişkin Bir İnceleme

Ö1. Bazen öğrencilerin sahip oldukları inançlar çatışmalara neden olmaktadır. Sahip olunan inançlar olayların ve durumların farklı yorumlanmasına neden olduğundan çatışma zemini oluşturabilmektedir.

Ö3. Öğrencinin doğup büyüdüğü çevrenin ekonomik durumu çatışmaya kaynaklık edebilmektedir. Gelir seviyesi yüksek bir çevre, çatışmaların az yaşanmasını sağlayabilmektedir.

Üçüncü araştırma alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü alt sorusunda “Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları çatışma türleri nelerdir?” sorusunun cevabı aranmış ve ulaşılan bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Sınıfta Karşılaşılan Çatışma Türlerine İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Katılımcılar	f
Sözel çatışma	Tartışma	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,14,15,16,17,19,20,21,22,23,25,26,27,28,29,30	27
	Küfür etme	2,3,4,5,6,8,9,10,11,14,15,16,17,20,22,25,26,27,28,32	20
	Alay etme	1,2,3,6,7,8,10,12,14,15,16,19,22,23,25,27,29,	17
	Aşağılama	3,4,5,6,8,9,10,11,12,14,17,20,22,27,29	15
	Lakap takma	4,5,9,14,16,17,19,20,21,25,27	11
	Hakaret etme	2,6,9,15,16,20,22,26,28	9
	İftira atma	4,12,31	3
Fiziksel çatışma	İtme	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,14,15,16,17,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30	27
	Çelme takma	2,3,4,5,6,8,9,10,12,14,15,16,18,19,20,21,22,23,25,26,28,31	22
	Kavga etme	1,2,3,5,6,8,9,11,12,14,17,20,21,22,23,25,26	17
	Saygısız davranma	4,5,9,14,17,19,22,25,26,27,29,30	12
	Eşyasına zarar verme	6,12,19,23,27	5
Toplumsal çatışma	Küsmeye	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,14,15,16,17,19,20,21,22,23,25,26,27,28,29,30	26
	Gruplaşma	2,4,5,7,8,9,10,11,12,14,15,16,17,19,20,22,23,26,29	19
	Dışlama	4,5,9,10,11,14,16,19,20,22,23,26,32	13
	İspiyonlama	1,4,7,12	4
	Ayrımcılık	9,27	2

Tablo 4 incelendiğinde, sınıf öğretmenleri tarafından, sınıflarında yaşanan çatışma türlerinin sözel çatışma türü olarak 102 kez, fiziksel çatışma türü olarak 83 kez ve toplumsal çatışma türü olarak 64 kez tekrarlandığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaların türlerine ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

Tema: Sözel çatışma

Ö19. Tartışma sınıfımda en çok karşılaştığım bir çatışma türüdür. Bazen bu tartışmaların dozunun çok yükseldiği de olur. Tartışma konusu bulmak konusunda çocukların üstüne yok.

Ö2. Küfür etme en sevimsiz çatışma türü bence ve okullarda çocuklar arasında sık rastlanan bir çatışma şekli. Küfür sanırım öğrencinin kendini kabaca ifade etmek için başvurduğu bir şey.

Ö30. Öğrenciler arasında akranlarıyla alay etmek çok yaygın. Arkadaşlarının en küçük bir yanlışını veya eylemini alay konusu yapabilmektedirler.

Ö21. Bir başkasını aşağılama ciddi bir çatışma nedenidir okullarda. Bu bir çatışma türüdür aslında. Birine karşı aşağılayıcı sözler söyleyerek onunla çatışırsınız.

Ö4. Lakap takma bir çatışma türüdür. Lakap takıp veya takılmış bir lakapla kişiye hitap etmek onunla çatışmada kullanılan bir silahtır aslında.

Tema: Fiziksel çatışma

Ö1. İtişip kakışma çok sık rastladığım bir çatışma türüdür. Göğsünden itme, arkasından iterek bir yerlere çarpmasına neden olmak ya da düşmesini sağlamak en yaygınıdır.

Ö8. Çelme takma çatışma türü özellikle erkek öğrenciler arasında olmaktadır. Öğrencilerin sorun yaşadıkları veya husumet besledikleri arkadaşlarına çelme takarak zarar verme davranışı mevcut.

Ö15. Kavga önemli bir çatışma türüdür. Öğrenciler arasında azımsanamayacak oranda var bu çatışma. Bireysel kavgalar olabildiği gibi grup kavgaları da yaşanabilmektedir.

Ö17. Saygısız davranmak sınıfta yaygın bir çatışma türüdür bence. Öğrenciler bazen arkadaşlarını cezalandırmak ya da onları küçük düşürerek ezme için bilerek saygısız davranışlarda bulunurlar.

Tema: Toplumsal çatışma

Ö11. Küsmeye davranışı öğrencilerim arasında çok sık görülen bir çatışma türüdür. Öğrencilerin en ufak bir olayda birbirlerine küstüklerine çok tanık olmuştum.

Ö20. Sınıfta bazı öğrencilerin kendi aralarında gruplaştıklarının farkındayım. Çatışmada güçlü olmak adına yapılan bir harekettir gruplaşma.

Ö32. Öğrencilerin sorun yaşadıkları ya da istemedikleri arkadaşlarını dışladıkları gözlemlediğim çatışma türlerinden biridir. Bu çocuklarda psikolojik sorunlara neden olacak kadar etkili bir çatışma türüdür aslında.

Ö7. Bir arkadaşının ya da bir grubu ispiyonlama şeklinde bir çatışma da yaşanmaktadır. Çocuk diğer çocukları hem bana hem de idareye şikayet etmek suretiyle zarar vermek istemektedir.

Dördüncü araştırma alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmanın dördüncü alt sorusunda “Sınıf öğretmenlerine göre sınıflarında yaşanan çatışmaların öğretmenler ve öğrenciler üzerindeki etkileri nelerdir?” sorusunun cevabı aranmış ve ulaşılan bulgular Tablo 5 ve Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 5. Çatışmaların Öğretmenler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Katılımcılar	f
Olumsuz	Performans düşüklüğü	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16 17,19,20,22,23,25,26,28,29,32	26
	Motivasyon kaybı	2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19 20,22,23,25,26,28,29	22
	Stres	1,3,5,6,7,9,10,13,14,16,17,20,22,23,26 28,30	17
	Mutsuzluk	3,6,7,8,9,10,14,16,17,20,22,23 26,30	14
	Kaygı	6,8,9,10,14,17,20,22,28,31	10
	Tükenmişlik	2,8,12,27	4
Olumlu	Güdülenme	3,5,6,8,10,11,13,14,16,20,21,23,26,28,30	15
	Yenilenme	1,3,6,7,9,10,12,14,17,20,26,32	12
	Çaba artışı	2,5,8,17,19,22,23,28	8
	Sorgulama	3,9,15,21	4

Tablo 5 incelendiğinde, sınıf içi çatışmaların öğretmenler üzerindeki etkilerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tema altında toplandığı; olumsuz etkilerinin sınıf öğretmenleri tarafından “performans düşüklüğü”, “motivasyon kaybı”, “stres”, “mutusuzluk”, “kaygı” ve “tükenmişlik” başlıkları altında 93 kez tekrarlandığı; olumlu etkilerin ise “iletişim artışı”, “güdülenme”, “yenilenme”, “çaba artışı” ve “sorgulama” başlıkları altında 39 kez tekrarlandığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaların öğretmenler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

Sınıflarda Yaşanan Çatışmalara ve Çatışma Yönetimi Stratejilerine İlişkin Bir İnceleme

Tema: Olumsuz

Ö12. Sınıftaki çatışmalar öğretmenlerin enerjilerini adeta emmekte ve yok etmektedir. Bazen çatışmaları çözmek öğretmen için birinci amaca dönüşmekte bu da öğretmenin motivasyonunu düşürmektedir.

Ö6. Sınıfta yaşanan çatışmalar kaygı kaynağıdır. Çünkü öğretmen sürekli sınıfta bir çatışma yaşanması ya da öğrenciye bir zarar gelmesi kaygısı gütmektedir.

Ö27. Çatışmalar çoğu zaman öğretmeni öğrenciyle, veliyle ve okul idaresiyle karşı karşıya getirerek yıldırılmaktadır. Bu çatışmalar bir süre sonra öğretilerde bir boş vermişliğe neden olmakta ve öğretmeni tüketmektedir.

Tema: Olumlu

Ö32. Sınıfta yaşanan çatışmalar bazen öğretmenlerin güdülenmelerine, daha fazla hırslanmalarına ve çabalamalarına neden olmaktadır. Bu nedenle çatışmaları her zaman kötülemek doğru olmaz bence.

Ö14. Çatışmaların öğretmenlerin kendilerine çeki düzen vermelerini sağladığını söyleyebilirim.

Ö15. Çatışmaların eğitim sisteminin, okulun ve sınıftaki uygulamaların sorgulanmasını sağladığını, hatta öğretmenlerin kendi kendilerini sorgulamalarına neden olduğunu söyleyebilirim.

Tablo 6. Çatışmaların Öğrenciler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Katılımcılar	f
Olumsuz	Başarıda düşüş	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,25,26,28,29,30	26
	Disiplin sorunları	2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,19 20,22,23,25,26,28,29	22
	Gruplaşma	1,3,5,6,7,9,10,13,14,16,17,20,22,23 28,32	16
	Hedeften sapma	3,6,8,9,10,14,16,17,20,22,23 26,30	13
	Belirsizlik yaşama	3,6,9,15,19,24	6
Olumlu	Sorgulama	1,4,7,9,11,12,15,16,17,19,22,23,25,26,28,29	16
	Çabada artış	3,5,6,10,13,14,17,23,28,30	10
	Ufuk genişliği	2,8,9,16,17,22,23,31	8
	Sosyalleşme	1,3,19	3

Tablo 6 incelendiğinde, sınıf içi çatışmaların öğrenciler üzerindeki etkilerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tema altında toplandığı; çatışmaların öğrenciler üzerindeki olumsuz etkilerinin sınıf öğretmenleri tarafından “başarıda düşüş”, “disiplin sorunları”, “gruplaşma”, “hedeften sapma” ve “belirsizlik yaşama” başlıkları altında 83 kez tekrarlandığı; olumlu etkilerin ise “sorgulama”, “çabada artış”, “ufuk genişliği” ve “sosyalleşme” başlıkları altında 37 kez tekrarlandığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaların öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

Tema: Olumsuz

Ö30. Sınıfta yaşanan çatışmalar öğretmenlerin performanslarını düşürdüğünden bu durum öğrencilerin akademik başarılarına da yansımaktadır.

Ö2. Sınıfta yaşanan çatışmalar öğrencilerin başıboş kalmalarına ve disiplin problemlerinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Çatışmalar öğrencilerin disiplinsiz ve düzensiz olmalarına neden olmaktadır.

Ö3. Çatışmalar öğrencilerin okula geliş hedeflerinde ve sınıfta bulunma amaçlarında sapmalara neden olmaktadır.

Tema: Olumlu

Ö1. Çatışmaların okulun ve sınıftaki uygulamaların sorgulanmasını sağladığını, hatta öğrencilerin yaptıklarını, tutum ve davranışlarını sorgulamalarına neden olduğunu söyleyebilirim.

Ö31. *Çatışmaların öğrencileri sorun çözme ve başarıma konularında daha fazla çabaya yönelttiğini söyleyebilirim. Sınıfta yaşanan çatışmaların bu anlamda öğrenciler üzerinde hızlandırıcı etki yaptığını ifade etmem gerek.*

Ö8. *Öğrenciler arasında yaşanan çatışmaların, bazı öğrencilerin ufuklarını geliştirdiğini, bakış açılarını değiştirdiğini, yorum yapma ve değerlendirme yeteneklerini artırdığını söyleyebilirim.*

Beşinci araştırma alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmanın beşinci alt sorusunda “Sınıf öğretmenlerinin, sınıflarında yaşanan çatışmalara uyguladıkları çatışma yönetimi stratejilerinin neler olduğu” sorusuna cevap aranmış ve ulaşılan bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Sınıf Öğretmenlerinin Çatışmalara İlişkin Yönetim Stratejileri

Tema	Kategori	Katılımlar	f
Uzlaşma	Hakemlik yapma	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,25,26,28,29,32	26
	Tarafları görüştürme	2,3,4,5,7,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,22,23,25,26,28,29,30	23
	Öğüt verme	1,2,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,19,20,22,23,25,28,29,31	21
	Barıştirma	1,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,19,20,22,23,25,28,29	19
	İkna etme	3,5,8,9,10,13,14,15,17,20,22,23,28,29	14
	Veli ile görüşme	1,8,10,14,15,20,22,29	8
Hükmetme	Yetke kullanma	1,5,8,9,10,11,12,13,15,17,19,20,22,23,25,28,29	17
	Kural hatırlatma	3,5,8,9,10,13,14,15,17,20,22,23,28,29	14
	Uyarma	3,5,8,9,10,13,14,15,17,20,22,28	12
	İdareye gönderme	5,8,10,14,15,20,23,29	8
Kaçınma	Yok sayma	3,5,8,9,10,13,14,15,17,20,22,28,29	13
	Sabretme	1,8,9,10,14,15,20,22,29	9
	Zamana yayma	2,8,10,14,15,22	6

Tablo 7 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki çatışmaları yönetmek için sırasıyla “uzlaşma”, “hükmetme” ve “kaçınma” stratejilerini kullandıkları görülmektedir. “Uzlaşma” stratejisinin sınıf öğretmenleri tarafından 111 kez, “Hükmetme” stratejisinin 51 kez, “Kaçınma” stratejisinin ise 28 kez tekrarlandığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin, sınıflarında yaşanan çatışmaları yönetme stratejilerine ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

Tema: Uzlaşma

Ö5. *Bence çatışmaları çözmeye hakemlik en doğru stratejidir. Ancak burada önemli olan hakemliğinizin karşındakiler tarafından kabul edilmesidir.*

Ö20. *Sınıfın öğretmeni olarak öğüt vererek ve deneyimlerimi aktararak çatışan tarafları uzlaştırıyorum. Öncelikle bir büyük olarak sözümün dinlenmesi iyi bir avantaj.*

Ö29. *Çatışan tarafları ikna etmek önemlidir. Çünkü ikna olduklarında çatışma sonlandırılabilir.*

Ö15. *Çatışmaların hızlı çözümünde velilerden yardım almayı ve dolayısıyla velilerle görüşmeyi tercih ederim. Çünkü öğretmen olarak yetemediğiniz zamanlar ve alanlar olabilmektedir.*

Tema: Hükmetme

Ö5. *Çatışmalarda derhal yasal yetkilerimi kullanarak çatışmayı ortadan kaldırıyorum. Mademki sınıfın öğretmeniym ve devlet bana sınıfı yönetme yetki vermiş, o halde yetkimi kullanmaktan geri durmam.*

Sınıflarda Yaşanan Çatışmalara ve Çatışma Yönetimi Stratejilerine İlişkin Bir İnceleme

Ö28. Sınıfların kuralları vardır. Dolayısıyla sınıfta herhangi bir çatışma olması durumunda taraflara kuralları ve kurallara uymadıkları takdirde alacakları cezaları hatırlatarak derhal çatışmayı bitirmelerini isterim

Ö3. Sınıfta yaşanan çatışmanın faydalı olduğunu düşünmüyorum. Bu nedenle çatışan öğrencileri ya da grupları çatışmayı derhal sonlandırmaları ya da sorunları her ne ise halletmeleri konusunda uyarırım.

Tema: Kaçınma

Ö30. Sınıfta çatışma yaşanmamış ya da herhangi bir çatışma yokmuş gibi davranırım. Bu durumda çatışmaya taraf olmayarak çatışmanın kendiliğinden sönmelerini...beklerim.

Ö8. Sınıfta çatışma yaşandığı zamanlar oluyor elbette. Ancak ben bu durumlarda sabretmeyi yeğliyorum. Panik olmaya, ortalığı karıştırmaya gerek yok.

Ö22. Büyüklerimiz zamanın en iyi ilaç olduğunu söylerler. Sınıfta bir çatışma olduğunda çatışmanın kendiliğinden bitmesini beklerim.

Altıncı araştırma alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmanın altıncı alt sorusunda “Sınıf öğretmenlerinin, sınıflarında yaşanan çatışmaları yönetip yönetemedikleri” sorusunun cevabı aranmış ve ulaşılan bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Çatışmaları Yönetebilme Becerilerine İlişkin Görüşleri

Soru	Görüş	Katılımcılar	f
Sınıfınızdaki çatışmaları etkili yönetebildiğinize inanıyor musunuz?	Evet	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,19,20,21,22,23,26,28,29,30,31	26
	Hayır	6,18,24,25,27,32	6

Tablo 8 incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin 26’sının sınıfta yaşanan çatışmaları yönettiğine inandığını, 6’sının ise sınıfta yaşanan çatışmaları yönettiğine inanmadığını belirttiği anlaşılmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaları yönetip yönetemediklerine ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

Tema: Evet (Olumlu)

Ö2. Sınıftaki çatışmaları iyi yönettiğime inanıyorum. Çünkü sınıfta yaşanan çatışmaların sınıfa, öğretmen arkadaşlarıma veya öğrenciye yönelik herhangi bir olumsuz etkisi olmadı şimdilik.

Ö28. Çatışmaları iyi yönettiğimi düşünüyorum. Bugüne kadar gerek velilerden ve gerekse idarecilerden bu konuda sınıfa ya da şahsıma yönelik yapılmış bir eleştiri yok.

Ö15. Çatışmaları iyi yönettiğimi veliler ve okul idarecileri söylüyor. Sanırım yılların verdiği bir tecrübe.

Tema: Hayır (Olumsuz)

Ö18. Sınıfta yaşanan çatışmaları iyi yönettiğimden emin değilim. Çünkü birkaç çatışmanın okulun geneline yayıldığını, okul idaresinin ve velilerin dahil olduklarını biliyorum.

Ö6. Çatışmaları yönetmek basit bir iş değil. Artık sert öğretmen tipi de işe yaramıyor. Sınıfta meydana gelen çatışmalara etkili müdahalede bulunamadığımı düşünüyorum.

Ö24. ...Sınıfta bir çatışma yaşansın istemem. Çünkü bu konuda yeterli olmadığımı ve çatışmayı iyi yönetemeyeceğimi düşünüyorum.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma ve Sonuç

Birinci araştırma alt problemine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin çatışmaları “iletişimsizlik” olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Bu anlamda sınıf öğretmenlerinin çatışma kavramını, aralarında iyi bir iletişim bulunmayan kişi veya gruplar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar/anlaşmazlıklar, görüş ayrılıkları olarak tanımladıkları söylenebilir. Öğretmenlerin iletişimsizlik olarak tanımladıkları çatışmanın alt boyutlarını, çatışan tarafların iletişim kuramamaları, empati yapamamaları, karşı tarafı dinlememeleri, içine kapanıklık ve sosyal olamamak olarak ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Çatışmaları anlayabilmek, çözebilmek ve çatışmalara ilişkin olumsuz düşünceleri değiştirebilmek için öncelikle çatışmanın ne olduğunun ve hangi durumlarda çıkabileceğinin bilinmesi gerekir (Ergül, 2008). Çünkü bu kavramda, fiziksel şiddet içerikli bir kavga çatışma olarak tanımlanırken, herhangi bir uyuşmazlık veya sözel tartışma da çatışma olarak tanımlanabilmektedir (Karip, 2021).

Alanyazında iletişim ve çatışma konularının birlikte ele alındığı birçok araştırmanın bulunması ve bu araştırmaların iletişim yeterlilikleri ile çatışma yönetimi arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaları (Casiadi, 2017; Demirkaya, 2012; Kaymak, 2015; Polat, 2009; Şahin, 2007) araştırma bulgularını desteklemektedir. Araştırma sonuçlarımıza benzer şekilde, Roselle (2018) tarafından yapılan çalışmada da katılımcıların çatışmayı iletişimde yaşanan sorunlar olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Sevimli ve Sezen-Gültekin (2023) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların çatışmaların genelde iletişimsizlik olarak tanımlanması ve iletişim kuramamayı, empati yapamamayı, dinlememeyi ve güven duymamayı iletişim eksikliğinin alt boyutları olarak ifade etmeleri araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. İllez (2006) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan çatışmaların temelinde iletişim becerisindeki eksiklik olduğu ve çatışmanın bir iletişim kuramama sorunu olduğu sonucu, araştırma bulgularını desteklemektedir. Konu ile ilgili olarak bir katılımcının (Ö17) “Çatışma amaca uygun bir iletişim kuramamadır. ...Bir yerde çatışma varsa orada iyi bir iletişim sağlanamamış demektir bence...” sözleri konuya açıklık getirmektedir.

Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin çatışmaya ilişkin tanımlamalarının, ikinci olarak fikir ayrılığı kategorisinde birleştiği görülmektedir. Sınıf öğretmenlerine göre farklı düşünmek, anlaşmazlık yaşamak, saygısızlık, hoşgörüsüzlük ve tahammülsüzlük çatışmaların fikirsiz boyutunu oluşturmakta ve boyutlarda meydana gelen sorunlar çatışma yaratmaktadır. Tapan (2006) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların çatışmayı fikir ayrılıklarından kaynaklanan bir sorun olarak tanımlamaları, araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Başsayın (2022) tarafından yapılan çalışmada, görüşme yapılan öğretmenlerin yaptığı tanımların daha çok fikir ayrılığında yoğunlaşmaları ve çatışmayı anlaşmazlık, uyuşmazlık, ters düşme ve zıtlık gibi düşünce farklılığından kaynaklanan uyumsuzluk olarak tanımlamaları araştırma bulgularını desteklemektedir. Araştırmamıza katılan bir katılımcının (Ö30) “Çatışmaların çıkış kaynağı farklı düşünmektir. ...Çatışma aynı fikirde olmamak, aynı şekilde düşünememektir bence. Yani iki farklı düşünce varsa sonuçta bir çatışma olması kaçınılmazdır.” sözleri çatışmanın bir fikir ayrılığı olduğu konusuna açıklık getirmektedir.

Öğretmenlere göre çatışma, kişilerin düşüncelerinin ve duygularının farklı oluşundan kaynaklanan bir zıtlama durumudur (Bayraktar, 2023). Donat (2019) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, çatışmanın görüş, inanç, düşünce, değer, amaç farklılığı olduğu sonucu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Topaloğlu ve Boylu'ya (2006) göre insanların sahip oldukları inançlar, takındıkları tutumlar, ulaşmak istedikleri amaçlar ve sergiledikleri davranışlar bireysel farklılıkları oluşturmakta ve bu bireysel farklılıklar da çatışma doğurabilmektedir. Türnüklü (2007) ise yaptığı çalışmada, araştırma bulgularıyla benzer olarak öğretmenlerin çatışma kavramına ilişkin çağrışımlarının farklı düşüncelere sahip olma eğesi üzerinde yoğunlaştığını belirlemiştir.

Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin çatışmaya ilişkin tanımlamalarının üçüncü olarak kişilik kategorisinde birleştiği görülmektedir. Sınıf öğretmenlerine göre hırs, bencillik, kıskançlık ve uyumsuzluk çatışmaların kişilik boyutunu oluşturmaktadır. Bu tanımlamadan yola çıkarak; sınıf öğretmenlerine göre kişisel özelliklerde istenmeyen durumların varlığının çatışma yaşanmasına neden olduğu söylenebilir. Erdoğan'a (1999) göre kişilik; bireyin bilişsel ve psikomotor niteliklerindeki farklılıkların bireyin tutum, davranış ve düşüncelerine yansıtış şeklidir. İnsanların gereksinimleri farklı olduğu gibi inançları ve benimsedikleri değerler de birbirinden farklıdır. Bireyler arasındaki bu farklılıklar, çatışmaların yaşanmasında ve sürmesinde etkili olan nedenlerdendir (Durak, 2010).

Kişilik özelliklerinin bireysel farklılıkları da içinde barındırıyor olması çatışma zemini oluşması açısından önemlidir. Mukazhanova (2023a) ve Şentürk (2006) tarafından yapılan çalışmalarda, kişiliği oluşturan bireysel farklılıkların çatışma nedeni olduğu ve çatışmanın kişilik farklılığı olarak tanımlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Başsayın (2022) tarafından yapılan ve öğretmenlerinin çatışmayı kişilik özelliklerinden kaynaklanan bir sorun olarak tanımladıkları ve bu sorunun kaynağı olarak ise kişilik ve bakış açısı farklılığını, bencilliği, empati eksikliğini, kıskançlığı, hırsı ve rekabeti dile getirdikleri araştırma sonucu, araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Türnüklü (2007) ise yaptığı çalışmada, öğretmenlerin çatışma kavramına ilişkin çağrışımlarının kişilik özellikleri üzerinde yoğunlaştığını tespit etmiştir. Bir katılımcının (30) "*Çatışma hırdır, aşırı hırslı olmaktır. İnsanların doyumsuzluğu, daha fazlasına sahip olma çılgınlığı çatışmaya neden olmaktadır. Öğrenciler arasındaki sınav hırsı, kazanma hırsı da bunun gibidir...*" sözleri ile çatışmayı bir kişilik sorunu olarak tanımlamaktadır.

Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin çatışmaya ilişkin tanımlamalarının dördüncü olarak çıkar kategorisinde birleştiği görülmektedir. Sınıf öğretmenlerine göre haksız rekabet, paylaşmak istememe, öne çıkma çabası ve kazanma isteği çatışmanın çıkar boyutunu oluşturmaktadır. Bu tanımlamadan yola çıkarak; sınıf öğretmenlerine göre çıkar ilişkisinin veya çıkarın varlığının çatışma yaşanmasına neden olduğu söylenebilir. Bir katılımcının (Ö27) "*Okullar artık bir yarış alanına dönmüş durumdadır ve acımasız bir rekabet yapılmaktadır. ...Bu aşırı rekabet duygusu çatışmalar yaratabilmektedir*" sözleri ile bir diğer katılımcının (30) "*...Çatışma az olanın paylaşılmaması ya da birinin paylaşılması gerekenin tamamını almaya çalışmasıdır bence....*" sözleri sınıf öğretmenlerinin çatışmaları çıkar kavramıyla ilişkilendirme nedenlerine açıklık getirmektedir. Karip'e (2021) göre de insanların çıkar farklılıkları ve istekleri çatışmayı doğallaştırmakta; çıkara dayalı rekabet, işlemsel ve psikolojik çıkar farklılıkları çatışmanın kendisini oluşturmaktadır. Göçer (2021) tarafından yapılan çalışmada, çıkar elde edememe çatışma olarak tanımlanırken; Özmen ve Aküzüm (2010)'ün yaptıkları çalışmalarda, çıkarın çatışmaların çıkış kaynağı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güllüoğlu (2013) ise, çıkarıcılığı ve yaranma kaygısını en fazla çatışma yaşama nedenini olarak ifade etmektedir.

İkinci araştırma alt problemine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırma bulguları, sınıflarında yaşanan çatışmaların kaynaklarının sınıf öğretmenleri tarafından kişilik, aile, teknoloji/medya, okul/sınıf ortamı ve çevre temaları altında ifade edildiğini göstermektedir. Korkmaz, Gönül ve Eyigün-Odabaşı (2024) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin çatışma nedenlerini; akademik farklılık, öğretmen tutumu, fiziksel koşullar, kişisel özellikler, sınıf içi kurallar, kalabalık sınıflar, aile, teknoloji/medya, çevre ve sosyo-kültürel koşullar olarak ifade etmeleri araştırma bulgularıyla desteklemektedir. Akçadağ'a (2005) göre; yaşanan çevrede geçerli olan sosyo-kültürel yapı, bireysel özellikler, internet ve sosyal medya, ailenin eğitim ve gelir düzeyi ile okul ortamı çatışma kaynaklarından bazılarıdır.

Sınıf öğretmenlerine göre bireysel farklılıklar, bencillik, kıskançlık, inatçılık, beceri eksikliği, sosyalleşememe, psikolojik sorunlar ve davranış bozuklukları sınıflarda yaşanan çatışmaların kişilik kaynaklı nedenleridir. Kişilik özellikleri ve bireysel farklılıklar, kişilerin aynı uyarana çok farklı tepkiler göstermelerine neden olabilmektedir. Olay ve durumlara kişilik özelliklerinden kaynaklı olarak farklı tepkiler vermek çatışmaya neden olarak, bireylerin ilgi ve hedeflerinin farklılaştığını, kişilik yapılarının değişiklik gösterdiğini ve bireylerin uyuşmayan bazı kişilik özellikleri taşıdıklarını göstermektedir. Siyez (2009) ile Sökmen ve Yazıcıoğlu'na (2005) göre, bireysel farklılıklar çatışmaya ortam hazırlayan nedenlerin başında yer almaktadır. Bir katılımcının (Ö4) "*Öğrenciler arasında ciddi bireysel farklılıklar bulunmaktadır... çatışmaların önemli bir kısmı kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır*" sözleri, kişilik özelliklerinin ve bireysel farklılıkların çatışmanın önemli kaynaklarından biri olduğunu göstermektedir. Sarpkaya'ya (2002) göre öne çıkma çabası, benmerkezci yaklaşım, en güçlü olma kaygısı sınıf içinde çatışmaya yol açmaktadır. Türnüklü (2007) yaptığı çalışmada, öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin kişilik özelliklerini öğrenci çatışmalarının nedenleri arasında saydıklarını belirlemiştir. Durak (2010) ile Dülger ve Dülger'in (2022) yaptıkları araştırmalarda ulaştıkları, okullarda yaşanan çatışmaların kişisel farklılıklardan kaynaklandığı sonucu araştırma bulgularını desteklemektedir.

Araştırmada, ailenin sınıfta yaşanan çatışmaların ikinci sırada önemli kaynağı olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ailedeki iletişimsizliğin, baskı ve şiddetin, sevgi eksikliğinin, ilgisizliğin, paylaşım eksikliğinin, ebeveyn ayrılımlarının ve ekonomik durumun öğretmenler tarafından aileden kaynaklanan çatışma nedenleri olarak ifade edildiği görülmektedir. Ailenin çocuk üzerindeki yadsınamaz önemi ve etkisi, çatışma yaratma potansiyelini de artırmaktadır. Bir katılımcının (Ö30) "*...Aile ortamında dikkate alınmamak, fikri sorulmamak, kendisini ifade etmesine olanak tanınmamak, duygu ve düşüncelerini dışa vurmasına izin verilmemek... çatışmalara neden olmaktadır.*" sözleri, aile içerisindeki olumsuzlukların çatışmalara neden olduğunu ifade etmektedir. İllez (2006) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan; ailenin terbiye vermemesinin, aile içindeki iletişim eksikliğinin, aile ortamında var olan baskı ve şiddetin, ebeveyn ayrılıklarının ve ailenin ekonomik durumunun çatışmalara kaynaklık ettiği sonucu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Levent (2005) ve Türnüklü (2007) tarafından yapılan çalışmalarda, öğretmenlerin aileyi öğrenci çatışmalarının önemli bir kaynağı olarak ifade ettikleri belirlenmiştir. Öğrenci üzerinde yadsınamaz etkileri bulunan aile kültürü, çatışmaların yaşanmasında başat bir öge olarak ele alınmaktadır. Aile ortamının sağlıklı olması, iletişimsizliğin yaygınlığı, aile içi şiddetin ve baskının varlığı, sevgi ve ilgi eksikliği, ekonomik sorunlar, parçalanmış aileler öğrenci

çatışmalarına kaynaklık eden öğelerdir (Schrumpf, Crawford ve Bodine, 2007). Gökyer ve Doğan'a (2016) göre, ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olması, ekonomik durumlarının kötü olması, çocuklarına karşı ilgisiz olmaları, ebeveynlerin ayrılmış olması, aile içi sevgisizlik, huzursuzluk, iletişimsizlik, baskı ve şiddet sınıfta yaşanan çatışmaların nedenlerindedir.

Araştırmada, "teknoloji/medyanın" sınıfta yaşanan çatışmaların üçüncü sırada önemli kaynağı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada internetin, sosyal medyanın, dizi filmlerin, televizyon programlarının ve cep telefonunun öğretmenler tarafından teknolojiden/medyadan kaynaklanan çatışma nedenleri olarak belirtildiği görülmektedir. Teknoloji bireyleri robotlaştırabilmekte, onları duygularından ve değerlerinden kopararak esir alabilmektedir. Bu durumdaki bir bireyin ise okul gibi insancıl yönü ön planda olan kurumlardan hoşnut olması, yaşamında insani ilişkileri incelemesi, iş ve işlemlerinde erdemli davranması ve evrensel değerleri gözetmesi güçleşmektedir (Bayrak ve Cihan, 2021). İleri derecede teknolojiye bulaşmanın, kişinin hayatından zevk almamasına ve mutsuz olmasına neden olduğu bilinmektedir (Myers ve Deiner, 2018). Bu mutsuzluğun ve keyifsizliğin çatışmalara kaynaklık ettiği söylenebilir.

Yapılan çalışmalar, teknolojik alet kullanımı ile anksiyete, depresyon, sosyal yalıtım, düşük benlik saygısı, utangaçlık ve beceri eksikliği arasında dikkate değer bir ilişki olduğunu açıklamakta (Morahan-Martin, 2005); bu ilişki ise bireyleri mutsuz etmekte yaşam doyumlarını azaltmaktadır (Altınok, 2021). Azalmış olan yaşam doyumunu ve artmış olan mutsuzluk bireyin öğrenim hayatına, iş yaşamına, özel yaşantısına yansıtılabilmekte ve bu durum kişinin okula, okuldan yapılan etkinliklere ve akranlarına karşı soğukluğuna ve sevgisizliğine neden olabilmektedir (Altınok, 2021; Telef, 2011). Bu durum da çatışma yaşanmasına kolay bir zemin hazırlamaktadır. Gerek televizyon dizilerinin ve programlarının ve gerekse sosyal medya araçlarının kişiler üzerinde bir uyuşturucu etkisi yaptığı kolaylıkla söylenebilir (Kılıçbay, 2005).

Araştırmada, "okulun/sınıfın" sınıfta yaşanan çatışmaların dördüncü sırada önemli kaynağı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada sınıftaki rekabet ortamının, iletişim eksikliğinin, kalabalık sınıf mevcutlarının, okulda/sınıfta uygulanan katı kuralların, okulun/sınıfın fiziksel yapısının, geçerli olan ödüllendirme ve cezalandırma sisteminin öğretmenler tarafından okuldan/sınıftan kaynaklanan çatışma nedenleri olarak ifade edildiği görülmektedir. Okul ya da sınıf koşullarının öğrencilere hitap etmemesi ya da onların gereksinimlerini karşılayamaması, taleplerine cevap vermemesi çatışmalara neden olabilmektedir. Çakır (2019) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenin yanlış davranması, öğrenciye değer verilmemesi, katı sınıf kuralları, iletişim eksikliği, adaletli davranılmaması çatışma nedenleri olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerine göre iletişimsizlik, acımasız rekabet, adil olmayan ödüllendirme ve cezalandırma sistemi, yetki karmaşası, katı kurallar okullarda yaşanan çatışmaların nedenlerini oluşturmaktadır (Sevimli ve Sezen-Gültekin, 2023). Ören (2021) ve Yılmaz (2014) yaptıkları araştırmalarda, araştırma sonuçlarımıza benzer şekilde, öğretmenlerin ödüllendirmeye veya cezalandırmaya ilişkin tutum ve davranışlarında adalet sağlayamamalarının çatışmalara kaynaklık ettiği sonucuna ulaşmıştır. Nartgün ve Atik'in (2014) yaptığı çalışmada da öğretmenin öğrenciye verdiği değer, iletişim becerisinin, öğretmenin yanlış davranmasının sınıf içi çatışmalara kaynaklık ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Sınıfta uygulanan katı kuralların öğrenciler tarafından anlamlandırılmaması çatışmalara kaynaklık edebilmektedir. (Göçer, 2021). Akgöz ve Cemaloğlu (2020) yaptıkları araştırmada,

okullardaki çatışmaların önemli bir kısmının katı kuralların fazlalığından kaynaklandığını ortaya koymuşlardır. Ören (2021) ise yaptığı araştırmada, araştırma sonuçlarını destekler şekilde okullardaki çatışmaların okul kurallarının net ve anlaşılır olmamasından ve yetki karmaşasının varlığından kaynaklandığı sonucuna ulaşmıştır. Bir katılımcının (Ö3) “*Katı kurallar ve katı disiplin anlayışı çatışmalara neden olmaktadır. ...kurallar öğrencilerin özgür davranmalarını kısıtlayacağından öğrenciler çatışmalar yoluyla kendilerini ifade etme yolu seçeceklerdir. Katı kuralların sıkıntılarını öğrenciler sınıf ortamına ve birbirlerine yansıtmaktadırlar...*” sözleri katı kuralların çatışma yaratma potansiyellerinin yüksekliğine vurgu yapmaktadır.

Ada’ya (2013) göre, sınıfların büyüklüğü ve fiziksel yapısı, öğrenci mevcudu, okulun coğrafik konumu gibi faktörler sınıf içi çatışmalara neden olabilmektedir. Çünkü sınıf/okul büyüdükçe karmaşıklığı ve yapısallığı da artmakta ve bu karmaşıklık çatışmaları beraberinde getirmektedir. Ayrıca okulun büyüklüğünün ve kalabalık oluşunun, okulda şiddetin görülme sıklığını da artırdığı bilinmektedir (Klonsky, 2002; Leung ve Ferris, 2008). Tümnüklü (2007) tarafından yapılan çalışmada; katılımcıların okulun ve sınıfın fiziksel yapısını öğrenci çatışmalarının nedenleri arasında saymaları, araştırma bulgularını desteklemektedir. Bir katılımcının (Ö24) “*Okulun ve sınıfın fiziksel yapısı çatışmaya zemin hazırlar. ...Çünkü fiziksel ortamlar insan psikolojisi üzerinde etkilidir...*” sözleri, okulun ya da sınıfın öğrencileri çok boyutlu olarak etkilediğini ve bunların fiziksel yapısından algılanan bir sorunun öğrenciler arasında çatışma yaşanmasına neden olacağını açıklamaktadır.

Araştırmada, “çevrenin” sınıfta yaşanan çatışmaların beşinci sırada önemli bir kaynağı olduğu belirlenmiştir. Araştırmada düşünce ayrılıklarının, eğitim düzeyinin, sosyo-kültürel yapının, değer yargılarının, inançların, gelir durumunun ve etnik yapının öğretmenler tarafından çevreden kaynaklanan çatışma nedenleri olarak ifade edildiği görülmektedir. Yaşanılan ortamdaki bireyler, iş ortamındaki bireyler, okul ortamındaki bireyler, akran grupları insanların çevrelerini oluşturmaktadır. Çevrenin yetişkin insanlar üzerinde ciddi etkileri varken; ilkökul düzeyinde bir küçük çocuğun bu etkilerden kaçınması beklenemeyeceği gibi bundan daha fazla etkilenmesi de olasıdır. Bir katılımcının (Ö29) “*Öğrencinin yaşamını sürdürdüğü çevre çatışmalarda belirleyici rol oynayabilmektedir. ...eğitim seviyesi düşük çevrelerden gelen öğrencilerin çatışmaya daha yatkın olduklarını söyleyebilirim...*” sözleri, çevrenin sınıf içi çatışmalarda önemli bir kaynak olduğunu açıklamaktadır.

Tümnüklü (2007) tarafından yapılan araştırmada; katılımcıların değer yargılarını öğrenci çatışmalarının nedenleri arasında saymaları araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Eren’e (2000) göre, bireylerin amaçları ve değerleri arasında uyumsuzluklar veya benzersizlikler örgütte çatışmaları artıran önemli nedenlerdir. Farklı gelir durumları, farklı eğitim düzeyleri ve farklı sosyo-kültürel yapılar da anlaşmazlık ve çatışma nedeni olabilmektedir. Bayar (2015) tarafından yapılan çalışmada, farklı değer yargıları ve görüşler ile bireysel farklılıklar okullarda yaşanan çatışmaların kaynağı olarak ifade edilmesi araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Bilgir (2018) tarafından yürütülen ve hoşgörü eksikliğinin, değer farklılıklarının, düşünce ayrılıklarının okullarda çatışmaya neden olan durumlar olduğu sonucuna ulaşılan çalışma, araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Yurdunkulu ve Oktay’ın (2020) yaptıkları araştırmada ulaştıkları, eğitim ve kültür farklılıklarının çatışma nedeni olduğu sonucu araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Üçüncü araştırma alt problemine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırmada, sınıflarında yaşanan çatışma türlerinin sınıf öğretmenleri tarafından, “sözel çatışma”, “fiziksel çatışma” ve “toplumsal çatışma” olmak üzere üç kategoride ifade edildiği; sözel çatışmaların ise “tartışma”, “küfür etme”, “alay etme”, “aşağılama”, “lakap takma”, “hakaret etme” ve “iftira atma” olarak ayrıntılandırıldığı tespit edilmiştir. En fazla karşılaşılan çatışma türünün sözel çatışma olmasında, sözel çatışmanın alt boyutunu oluşturan çatışmaların daha sık ve daha kolay yaşanmasının etkili olduğu söylenebilir. Genellikle bireyler arası iletişime dayalı olan bu çatışma türünde kullanılan yanlış bir sözcüğün, amacını aşan bir ifadenin veya doğru anlaşılmayan bir açıklamanın çatışma yaratma potansiyeli her zaman bulunmaktadır. Ayrıca ilkökul öğrencilerinin yaşları itibariyle kendilerini bazen sağlıklı ifade edememelerinin de çatışmalara neden olduğu söylenebilir. Karataş, Özkal ve Durmuş (2023) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, en sık rastlanan çatışmaların sözel çatışmalar olduğu tespiti araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Türnüklü ve Şahin’e (2002) göre hakaret etme, küfürlü konuşma, lakap takma, kıskanma, sık şikayetçi olma, alay etme sınıflarda en sık yaşanan sözel çatışmalardır.

İlleez (2006) yaptığı araştırmada; küsme, küfretme, şikayet etme, kırıncı sözler söyleme, sözlü kavga, ağız dalaşı, ispiyonlama ve dedikodu yapmanın ilkökul öğrencileri arasında en sık yaşanan sözel çatışma türleri olduğunu ortaya koymuştur. Türnüklü ve İlleez (2006) yaptıkları araştırmada da öğrenciler arasında en çok yaşanan sözel çatışmaların küfretmek, aşağılamak ve dedikodu yapmak olduğunu tespit etmişlerdir. Çayak (2013) ve Kapucuoğlu-Tolunay (2008) tarafından yapılan çalışmalarda, sürekli arkadaşlarını şikâyet etmek ve arkadaşlarına lakap takmak sınıfta yaşanan sözel çatışmalar arasında sayılmıştır. Çetin (2013) ve Aktaş’ın (2019) yaptıkları araştırmalarda ulaştıkları, öğrencilerin sınıf içerisinde en fazla sözlü disiplin sorunları oluşturduklarına ilişkin sonuç araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Korkmaz, Gönül ve Eyigün-Odabaşı’nın (2024) yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin sınıfta en fazla yalan söyleme, şikâyette bulunma, küfürlü konuşma, alay etme ve inkâr etme davranışlarıyla karşılaştıklarını ifade etmeleri araştırma bulgularını desteklemektedir.

Araştırmada, sınıflarında en çok yaşanan ikinci çatışma türünün fiziksel çatışma olduğu; fiziksel çatışmaların ise öğretmenler tarafından “itme”, “çelme takma”, “kavga etme”, “saygısız davranma” ve “eşyasına zarar verme” şeklinde detaylandırıldığı belirlenmiştir. Sınıfta yaşanan fiziksel çatışmaların öğrencilerin kendilerini ifade edememelerinden ya da yanlış ifade etmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca fiziksel çatışmaların, sözel açıklama yapmaktan daha kolay ve bir nevi daha kesin sonuçlara ulaşmayı sağlaması nedeniyle de tercih edilmiş olabileceği ifade edilebilir.

Türnüklü ve İlleez (2006) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, sınıflarda en sık yaşanan çatışma türlerinin itişip kakışma, çelme takma, fiziksel kavga, saygısız davranma ve güç gösterisinde bulunma olduğu sonucu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Ağasoğlu ve Özdaş (2021) yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin en çok karşılaştıkları olumsuz öğrenci davranışlarının kavga, fiziksel şiddet ve akran baskısı olduğunu belirlemişlerdir. Türnüklü ve Şahin’in (2002) yaptıkları araştırmada, araştırma bulgularıyla paralel olarak kavga etme, el şakaları yapma, arkadaşının eşyasını izin almadan kullanma ve yer paylaşımı kavgası en çok karşılaşılan çatışma türleri olarak belirlenmiştir. Korkmaz, Gönül ve Eyigün-Odabaşı (2024) yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin en fazla gürültü yapma, akran zorbalığı, kavga etme ve saygısızlıkta bulunma davranışlarıyla karşılaştıklarını belirlemiştir.

Araştırmada, sınıflarında en çok yaşanan üçüncü çatışma türünün toplumsal çatışma olduğu; toplumsal çatışmaların ise öğretmenler tarafından “küsme”, “gruplaşma”, “dışlama”, “ispiyonlama” ve “ayrımcılık” şeklinde detaylandırıldığı belirlenmiştir. Şentürk’ün (2006) yaptığı ve araştırma bulgularıyla örtüşen araştırmada da okullarda en sık rastlanan çatışma türünün sosyal çatışma türü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bilgir’in (2018) yaptığı araştırmada dışlama, kayırmacılık ve gruplaşma en sık görülen sosyal çatışma türleri olarak ifade edilmiştir. Cloke ve Goldsmith (2011) ise dışlamaları, çıkar ve amaç farklılığına dayalı gruplaşmaları çatışma türleri arasında saymaktadır. Bir katılımcının (Ö11) “*Küsme davranışı öğrencilerim arasında çok sık görülen bir çatışma türüdür. Öğrencilerin en ufak bir olayda birbirlerine küstüklerine çok tanık olmuşumdur. ...Öğrenciler bir diğer arkadaşlarına küserek onu bir süre cezalandırmaktadırlar bence.*” sözleri küsmenin bir sosyal çatışma türü olduğunu açıklamaktadır.

Dördüncü araştırma alt problemine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırmada katılımcıların büyük çoğunluğu sınıflarında yaşanan çatışmaların öğretmenler üzerinde olumsuz etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Buradan hareketle, öğretmenlerin sınıflarında yaşanan çatışmaların öğretmenlere yönelik etkilerine ilişkin değerlendirmelerinin negatif yönde olduğu ifade edilebilir. Katılımcı sınıf öğretmenlerine göre, sınıflarda yaşanan çatışmalar öğretmenlerin performanslarını düşürmekte, motivasyon kaybına neden olmakta, öğretmenleri strese sokmakta, onları mutsuz etmekte, öğretmenlerde kaygı yaratmakta ve mesleki tükenmişliğe neden olmaktadır. Çatışmalar örgütsel amaçlarda sapmalara, tarafları yoran mücadelelere, vakit, emek ve paranın boşa harcanmasına, strese ve bıkkınlığa, iletişimin ve iş birliğinin azalmasına, örgütte güvensizliğin ve şüpheciliğin hâkim olmasına neden olmaktadır (Mukazhanova, 2023b).

Vaiz (2017) ve Yüksel (2020) tarafından çatışmalarda çatışmaların öğretmenlerin motivasyonu üzerinde olumsuz etkileri olduğu sonucu, araştırma bulgularıyla örtüşürken; Göçer (2021) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, okullarda yaşanan çatışmaların öğretmenlerin performanslarını ve motivasyonlarını düşürdüğü, strese ve mutsuzluğa neden olduğu sonucu araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Sevimli ve Sezen-Gültekin (2023) tarafından yapılan çalışmada, çatışmaların öğretmenler üzerinde performans düşüklüğüne, motivasyon kaybına, stres, korku ve mutsuzluğa sebep olduğu açıklanmıştır. Övün (2007), Atay (2014), Durak (2010) ve Genç (2011) tarafından yürütülen araştırmalarda da ulaşılan, çatışmaların öğretmenlerin stres düzeylerini yükselttiği, performanslarını ve motivasyonlarını düşürdüğü sonucu araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bir katılımcının (Ö3) “*Sınıf içi çatışmaların öğretmenlerin performanslarını düşürdüğü kesin. Bu çatışmalar öğretmenlerin heveslerini kaçırmakta, heyecanlarını azaltmakta ve başarılarına gölge düşürmektedir....*” sözleri, sınıfta yaşanan çatışmaların öğretmenlerin performansını düşürdüğünü ve motivasyon kabına neden olduğunu açıklamaktadır.

Araştırmada, sınıf öğretmenlerin az bir kısmının sınıfta yaşanan çatışmaların güdülenme, yenilenme, çaba artışı ve sorgulama gibi olumlu etkileri olduğunu dile getirmesi, sınıfta yaşanan çatışmaların öğretmenler üzerinde daha çok olumsuz etki yaptığını ortaya koymaktadır. Sevimli ve Sezen-Gültekin (2023) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, çatışmaların öğretmenlerin güdülenmelerini, yenilenmelerini, çabalarını artırmalarını ve sorgulama becerilerini geliştirmelerini sağladığı sonucu araştırma bulgularını desteklemektedir. Çatışmaların her zaman olumsuz sonuçlar doğurması bir kural değildir. Öğretmenlerin

sınıflarında yaşana çatışmaların nedenlerini anlamaları ve etkili çözüm yolları geliştirebilmeleri için olaya ve duruma dahil olmaları olumlu sonuçlar doğurabilmektedir. Başsayın (2022) tarafından yapılan çalışmada; farklı bakış açısı kazandırması, eksiklerin görülmesini sağlaması, öz eleştiri yapılmasını ve kişisel gelişimi artırması çatışmaların olumlu etkileri olarak ifade edilmiştir. Bir katılımcının (Ö30) *“Sınıfta yaşanan çatışmalar bazen öğretmenlerin güdülenmelerine, daha fazla hırslanmalarına ve çabalamalarına neden olmaktadır. ... Bu nedenle çatışmaları her zaman kötülemek doğru olmaz bence.”* sözleri, çatışmaların öğretmenler üzerinde olumlu etkilerini örneklendirmektedir.

Araştırmada katılımcıların büyük çoğunluğu, sınıflarında yaşanan çatışmaların öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumda, öğretmenlerin sınıflarında yaşanan çatışmaların öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin değerlendirmelerinin negatif yönde olduğu söylenebilir. Öğretmenlere göre, sınıflarda yaşanan çatışmalar öğrencilerin başarılarında düşürmekte, disiplin sorunlarına kaynaklık etmekte, gruplaşmalara neden olmakta, öğrencilerin hedeflerinde sapmalarına sebebiyet vermekte ve belirsizlik yaşamasına ortam hazırlamaktadır. Bir katılımcının (Ö30) *“Sınıfta yaşanan çatışmalar ...öğrencilerin akademik başarılarına olumsuz yansımaktadır. ...Çatışmalar öğrencilerin ilgilerini ve dikkatlerini derslerine yoğunlaştırmalarını engelleyerek başarısızlığa neden olmaktadır.”* sözleri ile bir diğer katılımcının (Ö2) *“Sınıfta yaşanan çatışmalar öğrencilerin başıboş kalmalarına ve disiplin problemlerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir.... Çatışmaların düzen bozma özelliği buna neden olmaktadır.”* sözleri çatışmaların öğrenciler üzerindeki olumsuz etkilerini açıklamaktadır.

Göçer'e (2021) göre öğrencilerin gelişim dönemlerine bağlı olarak yaşanan çatışmaların kendileri üzerinde duygusal etkileri fazla olmakta ve bu durum derslere ve öğretmenlere yönelik olumsuz tutum geliştirilmesine sebebiyet vermektedir. Sürücü ve Ünal'ın (2018) yaptıkları ve araştırma bulgularıyla örtüşen çalışmada da çatışmaların öğrencilerin derse karşı ilgilerini yitirmelerine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gürses-Kürçe (2015) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, çatışmaların kargaşa ortamının oluşması, sapmaların meydana gelmesi, kuruma bağlılıkta düşüşlerin yaşanması gibi olumsuz etkilerinin olduğu sonucu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Sevimli ve Sezen-Gültekin (2023) tarafından yapılan çalışmada, çatışmaların öğrenciler üzerinde gruplaşmalara, akademik başarının düşmesine, disiplin sorunlarına, hedeflerden sapmalara ve belirsizliklere sebebiyet verdiği belirlenmiştir.

Araştırmada, sınıf öğretmenlerin az bir kısmının sınıfta yaşanan çatışmaların öğrencilerin sorgulama becerilerini geliştirdiği, çabada artışına neden olduğu, öğrencilerin ufkunu açtığı ve sosyalleşmelerini sağladığı gibi bazı olumlu etkilerinin olduğunu dile getirmeleri, sınıfta yaşanan çatışmaların öğrenciler üzerinde daha çok olumsuz etki yaptığını ortaya koymaktadır. Göçer'e (2021) göre, çatışmalarda tarafların iyi niyet göstererek çatışmaları olumlu yönde yönlendirmeleri durumunda, çatışmalardan öğrenci yararına olabilecek bazı sonuçlar üretilebilir. Sevimli ve Sezen-Gültekin (2023) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, çatışmaların öğrencilerin sorgulama becerilerini geliştirdiği, ufuklarını genişlettiği ve sosyalleşmelerini sağladığı sonucu araştırma bulgularını desteklemektedir. Bir katılımcının (Ö1) *“Çatışmaların okulun ve sınıftaki uygulamaların sorgulanmasını sağladığını, ...öğrencilerin sorgulama, araştırma ve çözüm bulma yeteneklerini artırdığını söylemek yanlış olmasa gerek.”* sözleri ile bir diğer katılımcının (Ö30) *“Çatışmaların öğrencileri sorun çözme ve başarıma konularında daha fazla çabaya yönelttiğini söyleyebilirim....”* sözleri çatışmaların olumlu yönleri olarak ifade edilmiştir.

Beşinci araştırma alt problemine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırmada, öğretmenlerin sınıflarında yaşanan çatışmaları yönetmede çoğunlukla uzlaşma stratejisini kullandıkları tespit edilmiştir. Sınıflarında yaşanan çatışmaları yönetmek için uzlaştırma stratejisini kullanan sınıf öğretmenlerinin, sırasıyla “hakemlik yapma”, “ tarafları görüştürme”, “öğüt verme”, “barıştırma”, “ikna etme” ve “veli ile görüşme” stratejisini kullandıkları belirlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin, çatışma durumlarında çatışan taraflara eşit, adil ve tarafsız davranmayı tercih ettikleri; sınıf ortamının ve öğrencilerin çatışmadan olumsuz etkilenmemeleri için tarafların mantıklı ve makul bir noktada buluşmalarını temin etme çabasına girdikleri ifade edilebilir. Dülger ve Dülger (2022) tarafından yapılan çalışmada da araştırma sonuçlarını destekler biçimde, öğretmenlerin çatışmaları çözmek için en çok uzlaşma stratejisini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kunduracıoğlu (2008) da yaptığı araştırmada, sınıf öğretmenlerinin çatışma çözmeye ilişkin yaklaşımlarının uzlaştırma yönünde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Uzlaşma stratejisi, taraflar arasında kazananın veya kaybedenin olmadığı, taraflardan eşit ölçüde özverinin istendiği, sonuçtan her iki tarafın da hoşnut olabildiği bir stratejidir (Bilgin, 2000). Koç (2016), Levent (2005) ve Ören (2021) tarafından yapılan çalışmalarda da öğretmenler tarafından en fazla kullanılan çatışma yönetimi stratejisinin uzlaşma stratejisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Göçer’e (2021) göre çatışmalarda uzlaşma stratejisinin tercih edilmesinin nedeni, okuldaki ilişkilerin sürdürülmesi, olumsuzlukların bertaraf edilmesi ve çatışmanın olumsuz etki alanının genişlemesi önleme isteğidir. Atay (2014) tarafından yapılan araştırmada, katılımcıların çatışmaları tarafların memnun olacakları orta bir yol bularak veya iş görenleri ikna ederek çözdükleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularını destekler şekilde, Bayraktar (2023), Ural (1997) ve Varlık (2008) tarafından yapılan çalışmalarda da çatışma durumlarında okullarda öğretmenler tarafından en fazla uzlaşma stratejisinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında, sınıfta yaşanan çatışmaları yönetmede çoğunlukla uzlaşma stratejisinin kullanıldığına ilişkin bulgumuzu destekleyen başka çalışmalar da (Abacıoğlu, 2005; Eyri, Güngör ve Eyri, 2023; Yıldırım, 2003; Yıldızoğlu, 2013) bulunmaktadır. Çatışmaların yönetiminde uzlaşmaya yönelik stratejilerin kullanılması; çatışmanın çözümüne ilişkin yüzleşmeyi ve tarafların yararına olan yapıcı ve akılcı anlaşmayı ön plana çıkarır (Maral, 2016).

Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaları yönetmede kullandıkları ikinci stratejinin “hükmetme” stratejisi olduğu belirlenmiştir. Bu durumda, öğretmenlerin sınıflarında yaşanan çatışmalarda kendilerini kuralların ve standartların koruyucusu ve uygulayıcısı olarak konumlandıkları söylenebilir. Bu bağlamda, sınıf öğretmenlerinin çatışmaları yasal yetkilerinin kullanarak, sınıf/okul kurallarını hatırlatarak, çatışan tarafları uyararak ve olayı/kişiyi okul idaresine havale ederek yönetmeyi tercih ettikleri ifade edilebilir. Bir katılımcının (Ö5) “Çatışmalarda derhal yasal yetkilerimi kullanarak çatışmayı ortadan kaldırıyorum. Mademki sınıfın öğretmeniyim ve devlet bana sınıfı yönetme yetki vermiş, o halde yetkimi kullanmaktan geri durmam...” sözleri, sınıf öğretmenlerinin çatışmaları çözmeye hükmetme stratejisini neden ve nasıl kullandıklarını açıklamaktadır.

Arslan (2020), Göçer (2021) ile Eyri, Güngör ve Eyri (2023) tarafından yapılan ve araştırma bulgularımıza benzerlik gösteren çalışmalarda da okullarda yaşanan çatışmaların yönetiminde ikinci sırada “hükmetme” stratejisinin kullanıldığı belirlenmiştir. Bu yönelimin, sınıf öğretmenlerinin durumu kontrol altında tutma ve otoritelerini sarsmama gayretinden

kaynaklandığı söylenebilir. Bir katılımcının (Ö3) “...çatışan öğrencileri ya da grupları çatışmayı derhal sonlandırmaları ya da sorunları her ne ise halletmeleri konusunda uyarırım. Uyarım dikkate alınmadığı takdirde sert yaptırımlar uygulanacağını bilirler.” sözleri konuya açıklık getirecek niteliktedir. Ayrıca, öğretmenlerin bu tercihlerinin altında çatışmanın şiddeti artmadan, daha keskin müdahaleler ile çatışmayı olanaklı olabilecek en kısa sürede ortadan kaldırmak isteğinin yattığı da ifade edilebilir.

Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaları yönetmede kullandıkları üçüncü stratejinin “kaçınma” stratejisi olduğu tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yaşanan çatışmaları yok sayarak, sabrederek ve zamana yayarak yönettikleri anlaşılmaktadır. Bu durumda, kaçınma stratejisinde öğretmenlerin çatışmanın yönetiminde/çözümünde etkin rol almamayı yeğledikleri, genellikle olaylara kayıtsız kalmayı ve müdahil olmamayı seçtikleri söylenebilir. Bir katılımcının (Ö30) “Sınıfımda çatışma yaşanmamış ya da herhangi bir çatışma yokmuş gibi davranırım. Bu durumda çatışmaya taraf olmayarak çatışmanın kendiliğinden sönmesini, öğrencilerin sorunlarını kendi aralarında halletmelerini beklerim...” sözleri, öğretmenlerin kaçınma stratejisini kullanma nedenlerini açıklamaktadır. Allison (1991), Şentürk (2006), Batool, Khattak ve Saleem (2016) ile Eyri, Güngör ve Eyri (2023) yaptıkları çalışmalarda, okullarda yaşanan çatışmalarda en az kaçınma stratejisinin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Bu tespitler, araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Kaçınma stratejisi; çatışmanın sayısını ve dozunu düşürme, mevcut problemden kaçma, çekinik davranma, cesur olmama, görmezden gelme ve geri adım atma gibi taktikleri içerir (Makaye ve Ndofirepi, 2012).

Altıncı araştırma alt problemine ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun sınıfında yaşanan çatışmaları yönettiğine inandığını belirttiği tespit edilmiştir. Bu durumun, sınıf öğretmenlerinin kendi sınıf yönetim anlayışlarına ve yönetim stratejilerine olan güvenlerini ifade ettiği söylenebilir. Ayrıca, sınıf öğretmenlerinin sınıfta yaşanan çatışmaları ortadan kaldırmayı yönetmek olarak algıladıkları da düşünülebilir. Çünkü sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun sınıfta yaşanan çatışmaları öğretmen ve öğrenci için zararlı eylemler olarak algıladıkları/tanımladıkları bilinmektedir (Göçer 2021; Ören, 2021). Sevimli ve Sezen-Gültekin’in (2023) yaptıkları araştırmada da katılımcıların önemli bir kısmının çatışmaları yönettiklerine inandıklarını ifade etmeleri araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Bir katılımcının (Ö31) “Sınıfımdaki çatışmaları genelde sorun büyümeden çözmeye çalışırım. Sınıfımda çatışan taraflar olmaktadır ancak şu ana kadar çocuklar hakkında herhangi bir yasal süreç başlatmadım...” sözleri; öğretmenlerin çatışmaları yönetmeyi, yaşanan çatışmaları fazla büyümeden ve yayılmadan ivedilikle ortadan kaldırma olarak değerlendirdiklerini göstermektedir.

Öneriler

1. Etkili bir çatışma yönetimiyle çatışmalardan çeşitli kazanımlar elde edilebileceği konusunda öğretmenler ayrıntılı olarak bilgilendirilmelidirler.
2. Öğretmenlere hizmet içi eğitim aracılığıyla etkili ve sonuç alıcı iletişim seminerleri/kursları verilmelidir.
3. Öğretmenlere çatışmaların potansiyel kaynaklarına ilişkin ayrıntılı bilgiler verilmeli ve çatışmaların olası olumsuz etkilerinden sınıfı ve öğrencileri korunmak adına önleyici tedbirlere ilişkin bilgilendirme yapılmalıdır.

4. Sınıfların mevcutları ve fiziksel koşulları, öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde planlanmalı, eğitim-öğretim ortamı çatışma doğmasına imkan vermeyecek şekilde dizayn edilmelidir.

5. Çatışma yönetimi konusunda sınıf öğretmenlerine özellikle hizmet içinde uygulamalı eğitimler verilerek, sınıflarında yaşanan çatışmalara uygulayacakları çatışma yönetimi stratejilerini daha doğru ve daha bilinçli seçebilmeleri sağlanmalıdır.

6. Okullarda akran zorbalığının ve her türlü şiddetin azaltılması/önlenmesi için öğrencilere, öğretmenlere, okul yöneticilerine ve ailelere uygulamaya dönük yapıcı ve barışçıl çatışma çözüme/yönetme becerileri eğitimi verilmelidir.

7. Bu araştırma kamu ilkokullarında gerçekleştirilmiştir. Benzer bir araştırma özel ilkokullarda çalışan öğretmenler örneklem alınarak yapılabilir ve sonuçlarına ilişkin karşılaştırmalar yapılabilir.

8. Benzer bir çalışma ortaokullarda ve ortaöğretim okullarında da yapılabilir.

Kaynakça

- Abacıoğlu, M. (2005). *Okul müdürlerinin çatışma yönetimi stilleri ile okul kültürü arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ada, N. (2013). Örgütlerde çatışma nedenleri ve çözüm önerileri: Bir literatür çalışması. *International Journal of Social Science*, 6(1), 59-74.
- Ağasoğlu, M. ve Özdaş, F. (2021). Öğretmen anlatılarında istenmeyen öğrenci davranışlarının incelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(20), 278-294
- Akçadağ, T. (2005). Sorun davranışların yönetimi. H. Kıran (Ed.), *Sınıf yönetimi içinde* (ss.277-311). Ankara: Anı Yayıncılık
- Akgöz, E. E. ve Cemaloğlu, N. (2020). Ortaokullarda çatışma nedenleri ve çözümüne ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(7), 60-84.
- Aktaş, A. (2019). *Sınıf yönetiminde sınıf içi disiplin sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda yönetici ve öğretmen görüşleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Allison, J. F. (1991). *Perceptions of conflict resolution strategies, levels of conflict, and administrator interaction in high schools*. (Unpublished master's thesis). The Pennsylvania State University, Pennsylvania.
- Altınok, M. (2021). Investigation of high school students' digital addiction and life satisfaction. *The Journal of Turkish Educational Science*, 19(1), 262-291. [doi:10.37217/tebd.689774](https://doi.org/10.37217/tebd.689774)
- Arslan, G. (2020). *Okul yöneticileri ve öğretmenlerin çatışma yönetimine ilişkin algıları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Atay, A. (2014). *Okul yöneticilerinin çatışma yönetimi stillerinin öğretmenlerin stres düzeyleriyle ilişkisinin incelenmesi: İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Başaran, İ. E. (2008). *Örgütsel davranış insanın üretim gücü*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Başsayın, N. (2022). *Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin çatışma ve çatışma yönetimine ilişkin görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans projesi), Pamukkale Üniversitesi, Denizli
- Batool, S., Khattak, S. R. ve Saleem, Z. (2016). Impact of principal's age and administrative experience on conflict management styles at secondary school level. *City University Research Journal*, 6(2), 229-241.
- Bayar, A. (2015). Bir örgüt olarak okulda meydana gelen çatışma nedenleri ve çözüm yollarına yönelik okul müdürlerinin görüşleri. *Sakarya University Journal of Education*, 5(3), 130-141.
- Bayrak, T. ve Cihan, B. (2021). The phenomenon of digital obesity as a result of addiction in the new media: Netflix Türkiye. *e-Journal of New Media*, 5(1), 78-94.
- Bayraktar, G. (2023). İlkokullardaki müdürlerin çatışmayı yönetmede kullandıkları çatışma yönetme stratejilerine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Babür*, 2(1), 159-171.
- Bilgin, A. (2000). Çatışma çözme taktikleri: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 85-94.
- Bilgir, D. (2018). *İlkokullarda yönetici-öğretmen çatışmaları ve çözüm yöntemleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2022). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Casiadi, S. (2017). *Öğretmenlerin okul müdürlerinin iletişim becerileri ve çatışma yönetimi konusunda görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Cloke, K. ve Goldsmith, J. (2011). *Resolving conflicts at work: Ten strategies for everyone on the job*. Jossey-Bass Publisher.
- Creswell, J. W. ve Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. 4st edition. California: Sage publications, inc.
- Çakır, S. (2019). *Mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencilerinin okula bağlılığı ile sınıf içi çatışma yaşama nedenleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce
- Çayak, S. (. (2013). *Öğretmen-veli iş birliği ile ilkokul öğrencilerinin sınıf içindeki istenmeyen davranışları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Çelik, V. (2015). *Eğitimsel liderlik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 255-269.

- Demirkaya, Y. (2012). *Okul müdürlerinin çalışma stratejileri ve iletişim tarzlarına yönelik öğretmen algıları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Donat, S. (2019). *Yükseköğretim kurumlarındaki bölüm başkanlarının çatışma yönetimi stilleri ile akademik personelin iş doyum düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Durak, M. A. (2010). *İlköğretim okullarında örgütsel çatışma ve örgüt performansı üzerine etkisi: Niğde merkez ilköğretim okulları üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Dülger, İ. ve Dülger, Ş. (2022). Okul müdürlerinin görüşlerine göre okullarda karşılaşılan çatışmalar ve çözüm yöntemlerinin incelenmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi-ULUDER*, 2(2), 444-46
- Erdoğan, İ. (1999). *İşletme yönetiminde örgütsel davranış*. İstanbul: İşletme Fakültesi Yayını
- Eren, E. (2020). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ergül, H. (2008). *Müzakere ve arabuluculuk eğitim programının ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm becerileri, atılgnlık becerileri ile saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Eyri, O., Güngör, E. ve Eyri, Z. Z. (2023). Okullarda Yaşanan Çatışmalarda Yöneticilerin Kullandıkları Çatışma Yönetimi Stratejileri Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 1(1), 44-59.
- Genç, N. (2017). *Yönetim ve organizasyon*. Ankara: Seçkin Yayınları
- Genç, O. (2011). *İlköğretim okul yöneticilerinin çatışma çözme stratejilerinin öğretmen performansı üzerindeki etkisi (Gebze ilçesi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Göçer, O. (2021). *Ortaokul müdürlerinin çatışmalara ilişkin görüşleri ve çalışma yönetimi stratejileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Antalya
- Gökkyer, N. ve Doğan, B. (2016). İstenmeyen öğrenci davranışları ve nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 93-105
- Güllüoğlu, Ö. (2013). Kayseri’de hizmet veren özel ilköğretim okulu öğretmenlerinin çatışma faktörlerinin ve çatışma yönetimi stratejilerinin analizi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 36, 193-218.
- Gümüşeli, A. İ. (1994). *İzmir ortaöğretim okulları yöneticilerinin öğretmenler ile aralarındaki çatışmaları yönetme biçimleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Gürses-Kürçe, S. G. (2015). *Endüstri meslek liselerinde görev yapan okul yöneticilerinin çatışma yönetim stilleri: Ankara örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Himmetoğlu, B. (2014). *İlkokullardaki öğretmen görüşlerine göre okul kültürü ile çatışma yönetim stilleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- İlleez, M. (2006). *The conflicts of the 4th and 5th-year primary education students and the observation of the solution strategies for these conflicts based on social constructivist theory*. (Unpublished master's thesis). Dokuz Eylül University Institute of Educational Sciences, Izmir
- Kapucuoğlu-Tolunay, A. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- Karataş, F., Özkal, Ö. ve Durmuş, V. (2023). Eğitim kurumlarında yönetici ve öğretmenler arasındaki çatışmanın incelenmesi. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 6(2), 135-144
- Karip, E. (2021). *Çatışma yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kaymak, M. S. (2015). *Okul yöneticilerinin iletişim becerileri ile çatışmayı yönetme stratejileri arasındaki ilişki (Kartal ilçesi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıçbay, B. (2005). Bir teknoloji söyleminden parçalar: enformasyon ve iletişim teknolojileri kuramlarına tarihsel bakış. M. S. Kayaoğlu (Haz.). *İnternet Toplum Kültür* içinde (ss.15-31), Ankara: Epos Yayınları.
- Klonsky, M. (2002). How smaller schools prevent school ve violence. *Educational Leadership*, 59(5), 65-70.
- Koç, C. N. (2016). *İlkokul öğretmenlerinin çatışma yönetimi stratejileri ile iş doyumları arasındaki ilişki (Tekirdağ/Kapaklı ilçesi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Koçel, T. (2015). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Korkmaz, T., Gönül, E. ve Eyigün-Odabaşı, H. (2024). Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışları önleme stratejileri. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 2(1), 112-128
- Kunduracioğlu, H. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin çatışmaya ilişkin yaklaşımları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Leung, A. ve Ferris, J. S. (2008). School size and youth violence. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 65(2), 318-333.
- Levent, F. (2005). *Sınıf öğretmenlerinin velilerle yaşadıkları bireylerarası çatışmaları yönetme stilleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- Lincoln, Y. S. ve Guba, G. (1985). *Naturalistic inquiry*. California: Sage Publication.
- Makaye, J. ve Ndofirepi, A. (2012). Conflict resolution between heads and teachers: A case of four schools in Masvingo Zimbabwe. *Greener Journal of Educational Research*, 2(4), 105-110.
- Maral, M. (2016). *Okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Çev.). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Morahan-Martin, J. (2005). Internet abuse: Addiction? Disorder? Symptom? Alternative explanations? *Social Science Computer Review*, 23(1), 39-48. doi:10.1177/0894439304271533
- Mukazhanova, A. (2023a). *Öğretmen ve yönetici görüşlerine göre okullarda yaşanan örgütsel çatışma nedenlerinin ve çatışma yönetim biçimlerinin incelenmesi (Kazakistan-Öskemen örneği)*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara
- Myers, D.G. ve Diener, E. (2018). The scientific pursuit of happiness. *Perspectives on Psychological Science*, (13), 218-225.
- Nartgün, Ş. ve Atik, Ö. N. (2014). Teknik ve endüstri meslek liselerinde sınıf içi çatışma yaşama nedenleri (Tuzla ilçesi örneği). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 283-294.
- Ören, D. (2021). *Okul müdürü ile öğretmenler arası çatışmalarda yöneticiler tarafından kullanılan çatışma yönetim tarzlarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul
- Övün, Y. (2007). *Okul müdürlerinin algılanan çatışma yönetim stilleri ve öğretmenlerde oluşturduğu stres düzeyi (Gebze örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkalp, E. ve Kirel, Ç. (2021). *Örgütsel davranış*. Bursa: Ekin Basım Yayın.
- Özmen, F. ve Aküzüm, C. (2010). Okulların kültürel yapısı içinde çatışmalara bakış açısı ve çatışmaların çözümünde okul yöneticilerinin liderlik davranışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(2), 65-75.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & Evaluation methods: Integrating theory and practice*. SAGE Publications, Inc.
- Polat, M. (2009). *Çatışma yönetimi ve etkili iletişim: Karşılaşılan çatışma biçimleri; gereksinimler, beceriler ve öğrencilerin çatışma yönetimine olan tutumu*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Roselle, D. C. (2018). *Elementary school principals' perceptions of conflict with teachers in elementary schools: a phenomenological study*. (Unpublished master's thesis). Nova Southeastern University, Florida.

- Sarpkaya, D. R. (2002). Eğitim örgütlerinde çatışma yönetimi ve bir örnek olay. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31(31), 414-429.
- Schrumpf, F., Crawford, D. K. ve Bodine, R. J. (2002). *Creating peaceable school: A comprehensive program for teaching conflict resolution*. Illinois: Research Press.
- Sevimli, A. ve Sezen-Gültekin, G. (2023). Okul müdürlerinin okullarında yaşanan sendikal çatışmalara ilişkin görüşleri ve çatışma yönetimi Stratejileri. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 1(2), 237-264
- Silverman, D. (2006). *Interpreting qualitative data: Methods for analyzing talk, text and interaction*. London: Sage.
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25),67-80.
- Sökmen, A. ve Yazıcıoğlu, İ. (2005). Thomas modeli kapsamında yöneticilerin çatışma yönetimi stilleri ve tekstil işletmelerinde bir alan araştırması. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 1-19
- Sürücü, A. ve Ünal, A. (2018). Öğrenci motivasyonunu artıran ve azaltan öğretmen davranışlarının incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 253-295. DOI: 10.26466/opus.404122
- Şahin, A. (2007). *İlköğretim okulu yöneticilerinin kişiler arası iletişim becerileri ve çalışma yönetimi stratejileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Şentürk, N. (2006). *İlköğretim okullarında yaşanan çatışma türleri ve yöneticilerin izledikleri çözüm yöntemleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Tapan, Ç. (2006). *Barış eğitimi programının öğrencilerin çatışma çözme becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Telef, B. B. (2011). Öğretmenlerin öz-yeterlikleri, iş doyumları, yaşam doyumları ve tükenmişliklerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 91-108.
- Tengilimoğlu, D., Atilla, E. A. ve Bektaş, M. (2016). *İşletme yönetimi*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Topaloğlu, C. ve Boylu, Y. (2006). Örgüt içi çatışmaların türleri: Otel işletmeleri açısından ayrıntılı bir inceleme. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 1-27
- Türkmen, Ş. (2011). *Okullarda yönetim etkinlikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Türnüklü, A. (2007). Liselerde öğrenci çatışmaları, nedenleri, çözüm stratejileri ve taktikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 49(13), 129-159.
- Türnüklü, A. ve İllez, M. (2006). Öğretmenlerin, öğrenci çatışmalarını çözüm strateji ve taktiklerinin sosyal oluşturmacılik perspektifinden incelenmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(22), 221-232.

- Türnüklü, A. ve Şahin, İ. (2002). İlköğretim okullarında öğrenci çatışmaları ve öğretmenlerin bu çatışmalarla başa çıkma stratejileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (30),283-302.
- Ural, A. (1997). *İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenlerle aralarındaki çatışmaları yönetme yöntemleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Vaiz, M. E. (2017). *İlköğretim okullarında okul yönetici ve öğretmenlerin çatışma durumlarına ilişkin görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Varlık, S. (2008). *İlköğretim okullarında yöneticilerle öğretmenler arasındaki örgütsel çatışma ve uzlaşma alanları (Konya ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yıldırım, A. (2003). *İlköğretim okulu yöneticilerinin empatik eğilimleri ve empatik becerileri ile çatışma yönetimi ve stratejileri arasındaki ilişki (Ankara ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, Ş. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldızoğlu, H. (2013). *Okul yöneticilerinin beş faktör kişilik özellikleriyle çatışma yönetimi stili tercihleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, Y. M. (2020). *Okul müdürlerinin çatışma yönetim stillerinin öğretmen motivasyonu açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Etik Beyan

Bu çalışmada bilimsel etik ilkelere uyulmuş ve bu amaçla Ordu Üniversitesi Etik Araştırmaları Kurulu'ndan 23/02/2024 tarihli ve 2024/27 sayılı Etik Kararı alınmıştır.